

3

Hoofdstuk 3

Raakvlak marien onderzoek en beleid

Auteurs

Frank Maes ¹

An Cliquet ¹

Saskia Van Gaever ²

Ann-Katrien Lescrauwaet ³

Hans Pirlet ³

Thomas Verleye ³

¹ Maritiem Instituut, Universiteit Gent

² Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Directoraat-Generaal Leefmilieu, Dienst Marien Milieu

³ Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

Te citeren als:

Maes, F., Cliquet, A., Van Gaever, S., Lescrauwaet, A.K., Pirlet, H., Verleye, T., 2013. Raakvlak marien onderzoek en beleid. In: Lescrauwaet, A.K., Pirlet, H., Verleye, T., Mees, J., Herman, R. (Eds.), Compendium voor Kust en Zee 2013: Een geïntegreerd kennisdocument over de socio-economische, ecologische en institutionele aspecten van de kust en zee in Vlaanderen en België. Oostende, Belgium, p 286-323.

1 Relevante beleidsinstrumenten en instanties

1.1 Inleiding

De zeeën en oceanen vormen een onmiskenbaar belangrijke component met betrekking tot het globaal welzijns- en welvaartsniveau. Ze vormen een voornaam bron van voedselvoorziening en natuurlijke grondstoffen, leveren tal van ecosysteemdiensten, vormen de sluizen voor de wereldwijde handel, bieden een waaier aan recreatieve mogelijkheden en hebben een klimaatregulerend effect. De aanhoudende intensivering van het gebruik van de zee- en kustgebieden hebben geleid tot een uitgebreid pakket aan wet- en regelgevende instrumenten teneinde het duurzaam gebruik van de mariene ruimte en haar grondstoffen te waarborgen. Het deelhoofdstuk 'Relevante beleidsinstrumenten en instanties' richt zich op het geven van een overzicht van een selectie van mariene en maritieme beleidsinstrumenten en rechtsregelen die betrekking hebben op de thema's vermeld in hoofdstuk 2, en dit over de verschillende beleidsniveaus heen, zijnde het internationaal, Europees, federaal en Vlaams niveau.

1.2 Internationale verdragen

Schriftelijke overeenkomsten van bindende aard tussen twee of meer staten (en internationale organisaties) worden verdragen of conventies genoemd. Nadat een onderhandelde tekst op een internationale conferentie wordt aangenomen en ondertekend door de delegaties van de deelnemende landen dienen de respectievelijke regeringen het verdrag in kwestie nog officieel te bekrachtigen, i.e. omzetten in de nationale wetgeving. De parafering van de tekst door de onderhandelingsdelegatie betreft dus slechts de formele afsluiting van de onderhandelingen en heeft geen juridisch bindende waarde. De Belgische Grondwet ([Art. 167](#)) stelt hierbij dat België zich pas officieel aan een verdrag bindt na de instemming van het federaal parlement, zijnde de Senaat en de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

De meeste multilaterale verdragen stellen dat het verdrag in werking zal treden wanneer een bepaald aantal staten (gebruikelijk in de context van de Verenigde Naties en de Raad van Europa) of alle partijen (gebruikelijk bij bi- en trilaterale verdragen) het hebben geratificeerd. De internationale inwerkingtreding van een verdrag is niet noodzakelijk de internationale inwerkingtreding voor België. Wanneer het verdrag de ratificatie door alle staten bijvoorbeeld niet als vereiste stelt voor de inwerkingtreding, dan is het mogelijk dat het verdrag al internationaal in werking is getreden tussen een aantal staten, maar nog niet voor België. Voor ons land zal dat dan pas het geval zijn wanneer het zelf het verdrag heeft geratificeerd.

Het doel van mariene/maritieme internationale verdragen omvat het harmoniseren van het marien/maritiem beleid en de geassocieerde strategieën, inclusief de opmaak van programma's en maatregelen, wat noodzakelijk is gezien het grensoverschrijdend en internationaal karakter van maritieme activiteiten zoals scheepvaart en de bescherming van het mariene milieu. Het leidend beginsel bij mariene multilaterale milieuakkoorden (MMA's) is de ecosysteembenadering. Deze benadering werd als strategisch beleidsprincipe vastgelegd in het [Biodiversiteitsverdrag](#) van 1992. Dit principe steunt op een gezond ecosysteem als drager van het economisch gebruik, ook op de langere termijn. Het [OSPAR-Verdrag](#) (zie [Regionale conventies en overeenkomsten](#)) definieert de ecosysteembenadering als 'het geïntegreerd beheer van de menselijke activiteiten, gebaseerd op kennis van de dynamiek van het ecosysteem, met als doel de invloeden die kritisch zijn voor de gezondheid van het systeem te identificeren en hierop actie te ondernemen, en hierdoor een duurzaam gebruik van ecosysteemproducten en -diensten, en behoud van de integriteit van het ecosysteem te bereiken'.

Hieronder worden verschillende verdragsniveaus binnen het internationaal beleid onderscheiden, met name (1) de internationale verdragen uitgevaardigd binnen de context van de Verenigde Naties (VN), (2) de internationale verdragen met een globaal geografisch bereik buiten het VN-systeem, (3) de regionale verdragen en (4) de bi- of trilaterale verdragen.

VERENIGDE NATIES

De voornaamste organisatie die instaat voor het tot stand brengen van internationale verdragen betreft de [Verenigde Naties](#) (VN). De VN is een intergouvernementele organisatie en heeft binnen de marien/maritieme context onder meer als doel de samenwerking op het gebied van internationaal recht ([zeerecht](#)), economische ontwikkeling ([groene economie](#)), mondiale veiligheid ([scheepvaart en havens](#)) en arbeidsomstandigheden ([scheepvaart en havens](#)) te bevorderen en te vergemakkelijken.

OVERZICHT MARIENE / MARITIEME BELEIDSUITVOERENDE EN -VOORBEREIDENDE INSTANTIES OP INTERNATIONAAL NIVEAU

Figuur 1. Overzicht mariene/maritieme beleidsuitvoerende en beleidsvoorbereidende instanties op internationaal niveau.

In september 2003 werd binnen de VN een *Ocean and Coastal Areas Network (UN-Oceans)* opgericht. Dit netwerk heeft als doel: (1) de coördinatie en samenwerking te versterken tussen verschillende instanties bij oceaan- en kustgebonden VN-activiteiten; (2) uitgevoerde VN-programma's en activiteiten te evalueren welke kaders binnen de VN-bijdrage tot de implementatie van het *Zeerechtverdrag* (1982); (3) het identificeren van emerging issues (gezamenlijke acties, werkgroepen); (4) het geïntegreerd beheer van oceanen op internationaal niveau bevorderen; (5) de input t.a.v. het jaarrapport over oceanen en het zeerecht van het VN-secretariaat te faciliteren en (6) het bevorderen van de samenhang van de oceaan- en kustgebonden VN-activiteiten. Het netwerk behandelt een brede waaier aan mariene en kustgebonden thema's en bestaat uit de volgende relevante VN- en VN-gerelateerde instanties (figuur 1):

- Departementen van het VN-secretariaat:
  - Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea* (UN-DOALOS)
  - United Nations Department of Economic and Social Affairs* (UN-DESA)
- VN-programma's:
  - United Nations Development Programme* (UNDP)
  - United Nations Environment Programme* (UNEP)
- Gespecialiseerde VN-organisaties:
  - Food and Agriculture Organization* (FAO)
  - Intergovernmental Oceanographic Commission of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (IOC-UNESCO)
  - World Bank* (WB)
  - International Maritime Organization* (IMO)
  - World Meteorological Organization* (WMO)
  - International Labour Organization* (ILO)
  - United Nations Industrial Development Organization* (UNIDO)
- Gerelateerde organisaties:
  - International Atomic Energy Agency* (IAEA)
- Secretariaten van relevante internationale conventies:
  - International Seabed Authority* (ISBA)
  - Convention on Biological Diversity* (CBD)

Voor de inhoudelijke ontsluiting van deze organisaties wordt doorverwezen naar de websites in kwestie of naar de *UN-Oceans website* voor een overzicht. Enkele VN-organisaties worden hieronder in meer detail besproken gezien hun belang inzake de uitvaardiging van internationale verdragen binnen een mariene/maritieme context.

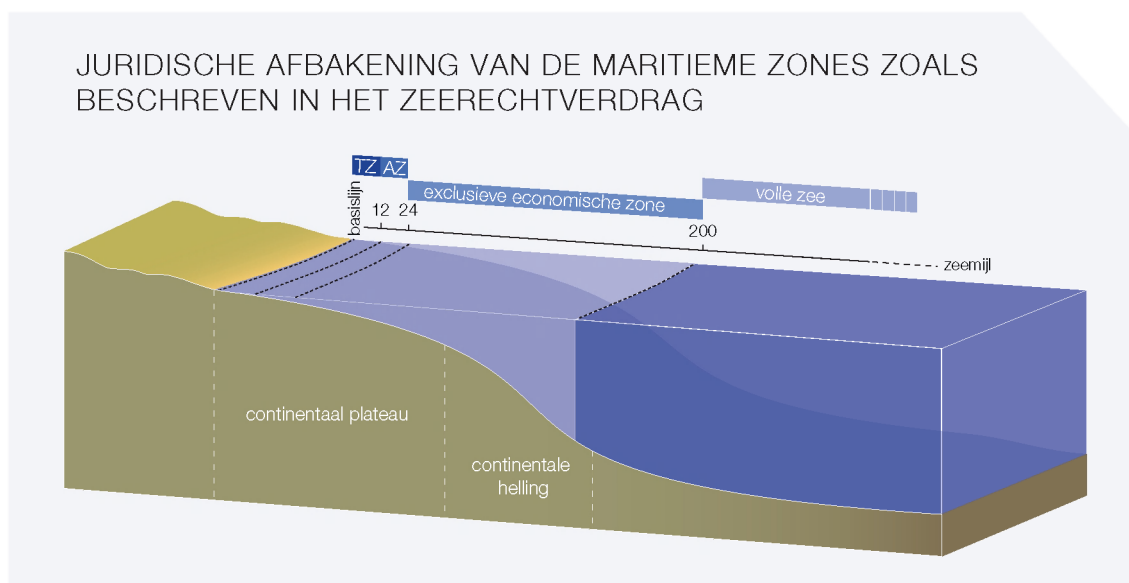
Zeerechtverdrag (1982)

De Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea ([UN-DOALOS](#)) speelt een hoofdrol inzake de wijdverbreide aanname en de gegronde en consistente toepassing van het [VN-Zeerechtverdrag 1982](#) (*United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS*), en fungeert als secretariaat van dit verdrag. De taak van UN-DOALOS bestaat erin de ontwikkelingen aangaande het implementeren van het *Zeerechtverdrag* te monitoren en deze bevindingen jaarlijks te rapporteren aan de Algemene Vergadering van de VN. Verder formuleert dit departement aanbevelingen aan de Algemene Vergadering en andere intergouvernementele fora, gericht op het bevorderen van de kennis van dit verdrag en beantwoordt aan de door staten geformuleerde verzoeken om advies en bijstand inzake de implementatie van het verdrag.

Het *Zeerechtverdrag* is van toepassing op de rechtsverhoudingen tussen staten en omvat het geheel van de rechtsregelen met betrekking tot het gebruik van de zee en haar natuurlijke rijkdommen. Het klassieke internationale zeerecht ontstond in de 17^e eeuw en was voornamelijk gebaseerd op het *Mare liberum*-principe (vrijheid van de zee) van Grotius dat steunde op twee uitgangspunten die stelden dat geen bezetting en exclusieve rechtsbevoegdheid van een staat mogelijk was, en dat mariene rijkdommen een onuitputtelijke bron van grondstoffen betroffen ([Somers, 2010](#)²¹³⁸⁶⁴). Een fundamenteel veranderend gebruik van de zee inzake mariene hulpbronnen, verontreiniging, handel, etc. maakte dat in de tweede helft van de 20^e eeuw geleidelijk werd overgegaan tot een gereguleerd gebruik van de (volle) zee, zoals uiteindelijk neergeschreven in het *Zeerechtverdrag*.

Meer specifiek bevat het *Zeerechtverdrag* een aantal belangrijke bepalingen over zaken zoals grenzen, maritieme handel en transport (inclusief veiligheid), het behoud van het zeemilieu en de ecosystemen, visserij en de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen op de zeebodem, alsook over wetenschappelijk zeeonderzoek, economische en commerciële activiteiten en de beslechting van geschillen met betrekking tot oceanen. De operationele rol inzake de implementatie van deze conventie ligt o.a. bij organisaties zoals de International Maritime Organization ([IMO](#)), International Seabed Authority ([ISBA](#)) en de International Whaling Commission ([IWC](#)).

De conventie vormt een juridisch kader inzake de begrenzing van maritieme gebieden waarover de kuststaat al naargelang het geval territoriale of functionele jurisdictie uitoefent (figuur 2). Het *Zeerechtverdrag* bepaalt de regels voor de afbakening van de basislijn (gemiddeld laag laagwater bij springtij), die de zeewaartse grens vormt van de interne wateren (figuur 2). De territoriale zee werd gedefinieerd als het gebied dat zich uitstrekt tot 12 zeemijl (22,224 km) zeewaarts gemeten vanaf de basislijn (figuur 2). Het betreft een marien rechtsgebied waar het geheel van de soevereine bevoegdheden van de kuststaat kan worden uitgeoefend ([Somers, 2010](#)²¹³⁸⁶⁴), mits het toekennen van onschuldige doorvaart voor koopvaardischepen onder vreemde vlag. De aansluitende zone op haar beurt mag maximaal reiken tot 24 zeemijl (44,448 km) gemeten vanaf de basislijn (figuur 2). Hierin zijn de rechtsbevoegdheden van de kuststaat beperkt en fragmentair van aard, en heeft de kuststaat veeleer controlerende en preventieve

Figuur 2. Juridische afbakening van de maritieme zones zoals beschreven in het *Zeerechtverdrag*. Afkortingen: TZ, territoriale zee; AZ, aansluitende zone.

bevoegdheden zoals het uitoefenen van toezicht op fiscale, douane, immigratie- of gezondheidsvoorschriften ([Somers, 2010](#) ²¹³⁸⁶⁴). De aansluitende zone maakt tevens deel uit van de exclusieve economische zone (EEZ). Deze laatste mag zich tot maximaal 200 zeemijl vanaf de basislijn uitstrekken. De EEZ is een functionele mariene zone onmiddellijk aansluitend op de territoriale zee waar de kuststaat welbepaalde soevereine rechten bezit voor de exploratie en de exploitatie, het behoud en het beheer van de levende en niet-levende rijkdommen van de zeebodem en zijn ondergrond, alsmede van de bovenliggende wateren (voor overige bevoegdheden zie **federaal wetgevend kader**). Andere staten genieten in de EEZ de vrijheid van scheepvaart en van overvlucht alsook voor het leggen van kabels en pijpleidingen. Deze vrijheden zijn echter niet absoluut van aard maar zijn onderhevig aan een aantal beperkingen. Bijvoorbeeld voor het bepalen van het traject bij het leggen van pijpleidingen is de toestemming van de kuststaat vereist. Het Belgisch continentaal plateau (figuur 2) op haar beurt, welke een zeewaarts gelegen voortzetting van de continentale landmassa betreft, heeft dezelfde begrenzing als de Belgische EEZ. Voor de definiëring van de begrenzing van het continentaal plat wordt verwezen naar het [Verdrag van Geneve inzake het Continentaal Plat \(1958\)](#). De kuststaat heeft exclusieve soevereine rechten over het continentaal plateau voor de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen (levende en niet-levende rijkdommen van de zeebodem of de ondergrond) met die beperking dat er geen niet te rechtvaardigen overlast mag worden veroorzaakt aan de scheepvaart, de visserij, de instandhouding van levende rijkdommen en het wetenschappelijk onderzoek met het oog op de publicatie van de resultaten. Uiteraard is de kuststaat vrij om exploratie en exploitatie in concessie te geven en hieruit vergoedingen te putten ([Somers, 2010](#) ²¹³⁸⁶⁴). Finaal is er nog de bepaling van de volle zee (figuur 2), welke alle delen van de zee omvat welke niet behoren tot de EEZ, de territoriale zee en de interne wateren. De volle zee is open voor alle staten waarbij geen enkele staat op geldige wijze een deel van de volle zee aan zijn soevereiniteit kan onderwerpen. De vrijheid van de volle zee houdt onder andere het volgende in: vrijheid van scheepvaart, vrijheid van visserij, vrijheid om onderzeese kabels en pijpleidingen te leggen, vrijheid over de volle zee te vliegen, vrijheid om aan wetenschappelijk onderzoek te doen en vrijheid om kunstmatige eilanden en andere installaties op te richten, rekening houdend met de voorschriften van het *Zeerechtverdrag*.

Sectorale VN-verdragen

Naast het geïntegreerde *Zeerechtverdrag* richten de VN-verdragen zich op thema's zoals scheepvaart en havens, natuur en milieu, erfgoed en storten van afval en andere stoffen (baggeren en storten) (figuren 3 en 4, tabel 1).

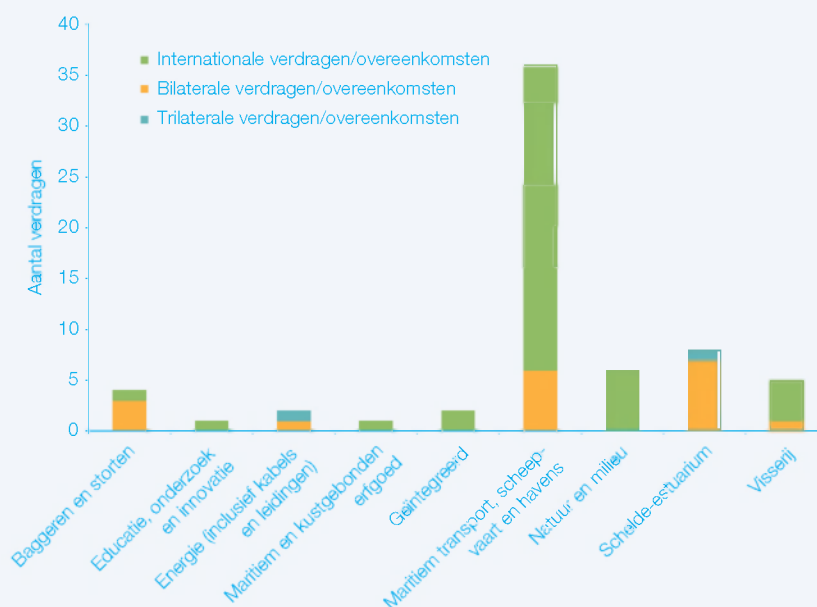
De gespecialiseerde VN-organisaties *IMO* en *ILO* hebben tal van internationale conventies voorbereid. De IMO is verantwoordelijk voor de veiligheid en beveiliging van schepen alsook voor de preventie van mariene verontreiniging door schepen (inclusief storten van afval en andere stoffen). Internationale normen hiervoor zijn cruciaal gezien het feit dat de eigendoms- en beheersketen van schepen vele landen kan omvatten en schepen tijdens hun economische levensduur door talrijke rechtsgebieden varen. Daarnaast worden in de IMO ook verdragen aangenomen met betrekking tot de aansprakelijkheid en schadevergoedingen bij mariene verontreiniging. De belangrijkste IMO-conventies zijn de *MARPOL*-, *SOLAS*- en *STCW*-verdragen en het [Verdrag van Londen](#) (tabel 1). Voor een overzicht van alle IMO-verdragen wordt doorverwezen naar de [IMO-weBSITE](#).

De ILO is op haar beurt verantwoordelijk voor de internationale wetgeving inzake leef- en arbeidsomstandigheden, ook voor scheepsbemanningen. De ILO heeft als doel de sociale rechtvaardigheid te waarborgen en gelijke werkcondities te bekomen in met elkaar op de markt concurrerende landen. Meer dan 40 conventies werden opgesteld met een maritieme focus, zoals de accommodatie aan boord van vissersschepen, minimumnormen voor bemanningen op koopvaardijsschepen, werktijden van zeevarenden en bemanning van schepen, e.a. Voor een overzicht van de conventies wordt doorverwezen naar de [ILO-website](#).

Verdragen die betrekking hebben op natuur en milieu hebben binnen de VN voornamelijk vorm gekregen door inspanningen van de UNEP. Onder toezicht van dit VN-programma werden verdragen uitgevaardigd met betrekking tot de bescherming van de biodiversiteit en wilde trekkende diersoorten (tabel 1). De toekomstige rol van ecosystemen die van belang zijn inzake onze welvaart is immers sterk afhankelijk van de ontwikkelingen in het beheer van menselijke activiteiten en geassocieerde effecten teneinde te verzekeren dat de ecosysteemintegriteit en zelfherstellende capaciteit niet worden ondermijnd (ecosysteembenadering). Een duurzame exploitatie van de zee vraagt hierbij een transformatie van een sectoraal maritiem en kustbeleid naar een geïntegreerd beleid vanuit een ruimtelijk ordeningsperspectief. Binnen deze context publiceerde de UNEP een gids '[Taking Steps toward Marine and Coastal Ecosystem-Based Management](#)' om landen en gemeenschappen te assisteren om het mariene en kustgebonden ecosysteembeheer te operationaliseren.

Het maritiem erfgoedluidt wordt door UNESCO behandeld (tabel 1).

KWANTIFICATIE VAN DE RELEVANTE INTERNATIONALE REGELGEVING PER BELEIDSDOMEIN

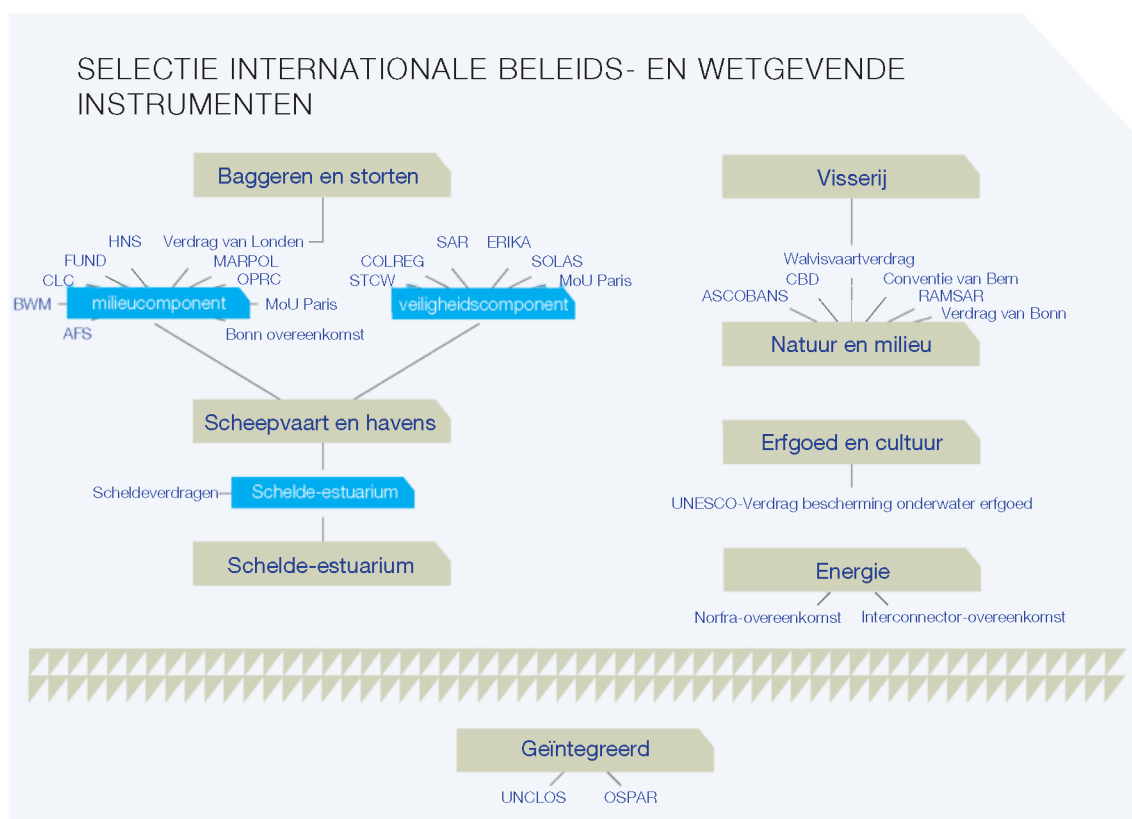

Figuur 3. Kwantificatie van de relevante internationale regelgeving per beleidsdomein. Niettegenstaande dit geen exhaustieve weergave betreft, geeft ze wel een indicatie welke thema's op internationaal niveau worden gereguleerd. Voor details aangaande de regelgeving die in deze figuur werd opgenomen wordt verwezen naar Annex 3.

Tabel 1. Selectie van sectorale VN-verdragen.

THEMA	INSTRUMENT	CONTEXT
Scheepvaart en havens	MARPOL	Het internationaal <i>Verdrag ter voorkoming van verontreiniging door schepen (MARPOL 1973)</i> , zoals gewijzigd bij het Protocol van 1978 en het Protocol van 1997, heeft als doel het mariene milieu te beschermen. Dit gaat onder meer gepaard met het vaststellen van lozingsnormen en de opmaak van technische vereisten.
Scheepvaart en havens	SOLAS	De voornaamste doelstelling van het internationaal <i>Verdrag voor de beveiliging van mensenlevens op zee (SOLAS 1974)</i> is het specificeren van de minimumstandaarden voor de constructie, de uitrusting en de werking van schepen, teneinde de veiligheid van mensenlevens op zee te waarborgen. Dit verdrag omvat tevens controlemaatregelen, gekend als de havenstaatcontrole.
Scheepvaart en havens	STCW	Het internationaal <i>Verdrag betreffende de normen voor zeevarenden inzake opleiding, diplomering en wachtdienst (STCW 1978)</i> beschrijft minimale eisen t.a.v. zeevarenden, wat landen unilateraal in staat stelt eventueel strengere eisen voorop te stellen aan hun zeevarenden.
Scheepvaart en havens / Baggeren en storten	Verdrag van Londen	Het <i>Verdrag inzake de voorkoming van verontreiniging van de zee ten gevolge van het storten van afval en andere stoffen (Verdrag van Londen 1972)</i> en het Protocol (1996) regelen het storten van afval en andere stoffen op zee. Het protocol vervangt het verdrag in zijn geheel, en baseert zich op het voorzorgsbeginsel.

THEMA (vervolg)	INSTRUMENT	CONTEXT
Erfgoed	UNESCO-verdrag onderwatererfgoed	Het <i>Zeerechtverdrag</i> (1982) codificeert reeds dat de partijstaten hun onderwatererfgoed dienen te beschermen, echter zonder melding te maken van een specifieke regulering van dergelijke bescherming. Dit liet bijgevolg voldoende ruimte voor de uitwerking van een specifieke internationale regulering voor de bescherming van het cultureel onderwatererfgoed, met name de <i>UNESCO-conventie voor de bescherming van het onderwatererfgoed</i> (2001).
Natuur en milieu	Biodiversiteitsverdrag	Het <i>Biodiversiteitsverdrag</i> (1992) betekende een grote stap voorwaarts inzake de bescherming van de biodiversiteit, het duurzaam gebruik van haar componenten, en het eerlijk en billijk verdelen van de voordelen welke voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen. De doelstellingen van de conventie worden ondersteund door het <i>Secretariat of the Convention on Biological Diversity</i> , dat institutioneel is gelinkt met de UNEP.
Natuur en milieu	Verdrag van Bonn	Het <i>Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten</i> (<i>Verdrag van Bonn</i> 1979) richt zich op de bescherming van migrerende aquatische, terrestrische en vogelsoorten, alsook hun habitats. Het secretariaat functioneert onder het gezag van de UNEP.

Figuur 4. Selectie internationale beleids- en wetgevende instrumenten volgens thema. Afkortingen: AFS, Anti-Fouling Systems; BWM, Ballast Water Management; CBD, Convention on Biological Diversity; CLC, Civil Liability Convention; COLREG, Collision Regulations; FUND, Compensation fund for oil pollution damage; HNS, Hazardous and Noxious Substances; MARPOL, Marine Pollution; OPRC, Oil Pollution Preparedness, Response and Co-operation; SOLAS, Safety of Life at Sea; STCW, Standards of Training, Certification and Watchkeeping.

INTERNATIONALE CONVENTIES BUITEN HET VN-SYSTEEM

Naast de multilaterale akkoorden met een wereldwijd geografisch bereik welke onder toezicht van de VN worden opgesteld, worden tevens akkoorden buiten het VN-systeem aangenomen. Binnen de mariene context betreft het in

Tabel 2. Selectie van de MMA's buiten het VN-systeem.

THEMA	INSTRUMENT	CONTEXT
Natuur en milieu	Ramsar	De <i>Conventie inzake waterrijke gebieden</i> (1971), ook de <i>Ramsar Conventie</i> genoemd, stelt dat de verdragspartijen het ecologisch karakter van hun waterrijke gebieden van internationale betekenis moeten behouden en alle waterrijke gebieden op hun grondgebied op duurzame wijze dienen te beheren. In tegenstelling tot andere globale milieuverdragen is <i>Ramsar</i> niet geaffilieerd met het VN-systeem van MMA's, maar wordt er intens samengewerkt met de cluster van biodiversiteit-gerelateerde MMA's (<i>Biodiversiteitsverdrag</i> , <i>Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten</i> , etc.).
Natuur en milieu / Visserij	Walvisvaartverdrag	Het internationaal <i>Verdrag tot regeling van de walvisvangst</i> (1946) reguleert de walvisjacht en vormt het oprichtingsdocument voor de <i>International Whaling Commission</i> die belast is met de bescherming van walvissen en het beheer van de walvisvangst.

het bijzonder de multilaterale milieuakkoorden (MMA's) met betrekking tot de bescherming van waterrijke gebieden (Ramsar) en de regeling van de walvisvangst (tabel 2).

REGIONALE CONVENTIES EN OVEREENKOMSTEN

In tegenstelling tot bovenstaande globale internationale conventies, die door elke staat kunnen ondertekend worden, hebben de regionale conventies en overeenkomsten slechts een beperkte (regionale) geografische dimensie. Onder de belangrijkste regionale conventies die tevens betrekking hebben op het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ) kunnen we een onderscheid maken tussen enerzijds de geïntegreerde verdragen zoals het *OSPAR-Verdrag*, en anderzijds de sectorale verdragen en overeenkomsten zoals het *Memorandum van overeenstemming van Parijs inzake havenstaatcontrole* (scheepvaart en havens), het *Akkoord van Bonn* (scheepvaart en havens) en de *ASCOBANS-overeenkomst* (natuur en milieu) (tabel 3).

BI- EN TRILATERALE OVEREENKOMSTEN

België sloot diverse bi- en trilaterale overeenkomsten met andere landen, waaronder verscheidene *Scheldeverdragen* (beleid en beheer, nautisch beheer, verruiming en verbetering van de vaarweg, loodsgeldtarieven en verbinding Schelde-Rijn), overeenkomsten inzake de aanleg van onderzeese gaspijpleidingen (Interconnector, Norfra en Zeepipe) en akkoorden met betrekking tot de visserij in de territoriale zee (o.a. het *Akkoord van 30 september 1975 voor de visserij op ijle haring en sprot in de Belgische en Franse territoriale wateren*). Een beknopte selectie van bovenstaande akkoorden wordt weergegeven in tabel 4, voor de diverse *Scheldeverdragen* wordt doorverwezen naar de Vlaams Nederlandse Schelde Commissie *VNSC-website*.

1.3 Europese beleids- en wetgevende instrumenten

De Europese Unie (EU) oefent in toenemende mate een invloed uit op het beleid en het beheer in verschillende beleidsdomeinen en sectoren. De EU maakt gebruik van verschillende regelgevende instrumenten om het beleid van de lidstaten te coördineren of te harmoniseren. Twee overkoepelende categorieën Europese rechtsinstrumenten kunnen onderscheiden worden, met name de niet-bindende en bindende instrumenten. Voorbeelden van niet-bindende instrumenten zijn aanbevelingen, mededelingen, groenboeken en witboeken. Een aanbeveling betreft een niet-bindend instrument, doch, er wordt vanuit de EU verwacht dat de geviseerde lidstaten de aanbevelingen in kwestie op vrijwillige basis opvolgen. Een groenboek betreft een discussiedocument waarin de Europese Commissie (EC) de stand van zaken omtrent een probleem of onderwerp inventariseert, en waarin de EC aanbevelingen doet voor het te ontwikkelen beleid. In een witboek daarentegen geeft de EC een uiteenzetting over hoe zij bepaalde doelen wenst te bereiken. Het betreft een document waarin reeds concretere voorstellen worden uitgewerkt en toegelicht. Mededelingen op hun beurt bevatten geen concrete voorstellen voor nieuw beleid, maar worden aangewend voor beleidsevaluaties, het toelichten van actieprogramma's, en als discussiestuk voor mogelijk nieuw beleid of verdere invulling van het huidige beleid.

De bindende rechtsinstrumenten omvatten onder meer de richtlijnen, verordeningen, verdragen en protocollen. In tegenstelling tot verordeningen, die in al hun onderdelen bindend zijn en rechtstreeks van toepassing zijn op alle EU-

Tabel 3. Selectie van de regionale conventies en overeenkomsten.

THEMA	INSTRUMENT	CONTEXT
Geïntegreerd	OSPAR-Verdrag	Het <i>Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan</i> , of het <i>OSPAR-Verdrag</i> (1992), verenigt en actualiseert het Verdrag van Oslo (1972) inzake het dumpen van afval op zee en het Verdrag van Parijs (1974) over de vervuiling van de zee door bronnen op het land. De OSPAR Commissie heeft in haar <i>North-East Atlantic Environment Strategy 2010-2020</i> als algemeen doel mariene gebieden te beschermen tegen de nadelige effecten van menselijke activiteiten zodoende de menselijke gezondheid en mariene ecosystemen te beschermen, alsook mariene gebieden die schade hebben geleden te herstellen. De implementatie van de <i>ecosysteembenadering</i> inzake het beheer van menselijke activiteiten staat hierbij centraal. De OSPAR Commissie ontwikkelde en implementeerde een reeks van vijf thematische strategieën teneinde zich te richten op de voornaamste geïdentificeerde bedreigingen voor het mariene milieu. Deze strategieën hebben betrekking op de thema's <i>biodiversiteit en ecosystemen</i> , <i>eutrofiëring</i> , <i>gevaarlijke stoffen</i> , <i>offshore industrie en radioactieve stoffen</i> . Een zesde strategie is de <i>Strategy for the Joint Assessment and Monitoring Programme (JAMP)</i> die een kader voorziet voor de ontwikkeling van OSPAR's monitoring en assessment programma's. De JAMP richt zich in de periode 2010-2014 voornamelijk op de ondersteuning van activiteiten nodig voor de implementatie van de Europese <i>Kaderrichtlijn Mariene Strategie</i> (zie <i>Europese beleids- en wetgevende instrumenten – Geïntegreerd maritiem beleid</i>), die dienen uitgevoerd te worden door de EU lidstaten.
Scheepvaart en havens	MoU Paris	Een regionaal gecoördineerd controlemechanisme op de door de <i>IMO</i> - en <i>ILO</i> - verdragen opgelegde voorwaarden vinden we in het <i>Memorandum van overeenstemming inzake havenstaatcontrole</i> (MoU Paris 1982). Het werkingsgebied strekt zich uit over de wateren van de Europese kuststaten en de Noord Atlantische Oceaan van Noord-Amerika tot Europa. Het MoU verplicht de lidstaten een controlesysteem uit te werken met het oog op het verzekeren van de naleving van de normen opgenomen in het <i>Laadlijnverdrag</i> , <i>SOLAS</i> , <i>MARPOL</i> , <i>STCW</i> , <i>COLREG</i> en het <i>Verdrag betreffende de minimumnormen voor bemanningen op koopvaardij schepen</i> (Somers, 2010 213864).
Scheepvaart en havens	Bonn Overeenkomst	De <i>Bonn Overeenkomst inzake samenwerking bij de bestrijding van verontreiniging van de Noordzee door olie en andere schadelijke stoffen</i> (1983) bevordert de samenwerking tussen de kuststaten van de Noordzee bij de opsporing, melding en bestrijding van verontreiniging in de Noordzee door olie en andere schadelijke stoffen afkomstig van schepen en offshore installaties.
Natuur en milieu	ASCOBANS	De <i>Overeenkomst inzake de instandhouding van kleine walvisachtigen in de Noord- en Oostzee en het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan en de Ierse Zee</i> (ASCOBANS) is aangenomen in het kader van het <i>Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten</i> (Verdrag van Bonn 1979). De ASCOBANS Overeenkomst is van toepassing op alle soorten, ondersoorten of populaties van tandwalvissen (Odontoceti) in het beoogde gebied met uitzondering van de potvis. Het verdrag verplicht de participerende staten om maatregelen te nemen voor de instandhouding, het onderzoek en het beheer van deze walvisachtigen.

Tabel 4. Selectie van de bi- en trilaterale overeenkomsten.

THEMA	INSTRUMENT	CONTEXT
Schelde-estuarium	Scheldeverdrag	Het <i>Scheldeverdrag</i> van 3 december 2002 behelst dat de verdragspartijen (België, Vlaams Gewest, Waals Gewest, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Nederland en Frankrijk) het bereiken van een duurzaam en integraal waterbeheer van het internationaal stroomgebiedsdistrict van de Schelde nastreven overeenkomstig de Europese <i>Kaderrichtlijn Water</i> , in het bijzonder rekening houdend met de multifunctionaliteit van de wateren.
Visserij	Akkoord van 30 september 1975 voor de visserij op ijle haring en sprat in de Belgische en Franse territoriale wateren	Deze overeenkomst laat Franse vissers toe ijle haring en sprat te bevissen in de Belgische territoriale zee en vice versa. Tussen 3 en 6 zeemijl mag worden gevisst met vissersvaartuigen kleiner of gelijk aan een tonnage van 60 brutoton of een vermogen kleiner of gelijk aan 400 pk. Tot 3 zeemijl mag worden gevisst met vissersvaartuigen kleiner of gelijk aan een tonnage van 35 brutoton of een vermogen kleiner of gelijk aan 250 pk.

landen, dienen richtlijnen te worden omgezet in de nationale en regionale wetgeving. De richtlijn stelt doelstellingen vast die door de EU-lidstaten bereikt moeten worden, maar laat de nationale instanties de bevoegdheid, de vorm en middelen te kiezen. De richtlijn is het wettelijk instrument bij uitstek in Europa voor de bescherming van de mariene biodiversiteit, en voor de onderbouwing van de ecosysteembenadering in mariene wateren onder de bevoegdheid van de EU. Het is een belangrijke hoeksteen voor de bescherming van de mariene ecosystemen en hulpmiddelen waarop onze mariene/maritieme economie en de sociale activiteiten gesteund zijn.

GEÏNTEGREERD MARITIEM BELEID

De ecosysteembenadering is een leidend beginsel voor de Europese mariene/maritieme regelgeving en het beleid, en vormt het uitgangspunt van o.a. het toekomstig *Geïntegreerd Maritiem Beleid* (GMB) ([COM \(2007\) 575](#)) en het *Gemeenschappelijk Visserijbeleid* ([Verordening 2371/2002](#); [COM \(2011\) 417](#)). Bij het nastreven van de ecosysteembenadering wordt het belang van een geïntegreerde aanpak steeds belangrijker, waarbij het beleid over verschillende domeinen en sectoren heen doelstellingen afstemt en vastlegt. Het toekomstig GMB, getrokken door het directoraat-generaal voor Maritieme Zaken en Visserij ([DG MARE](#)) (figuur 5), is een voorbeeld van een beleidsinstrument dat zich richt op de bescherming en het behoud van het kust- en mariene milieu enerzijds, en op een duurzaam gebruik van het economisch potentieel van zeeën en oceanen anderzijds (figuur 6). Het betreft een holistische benadering van alle maritieme beleidsaangelegenheden, en dit vanuit de opvatting dat dergelijke aanpak zal leiden tot een hogere opbrengst met geringere schade voor het milieu. Een GMB van de EU dient volgende doelstellingen voor ogen te houden:

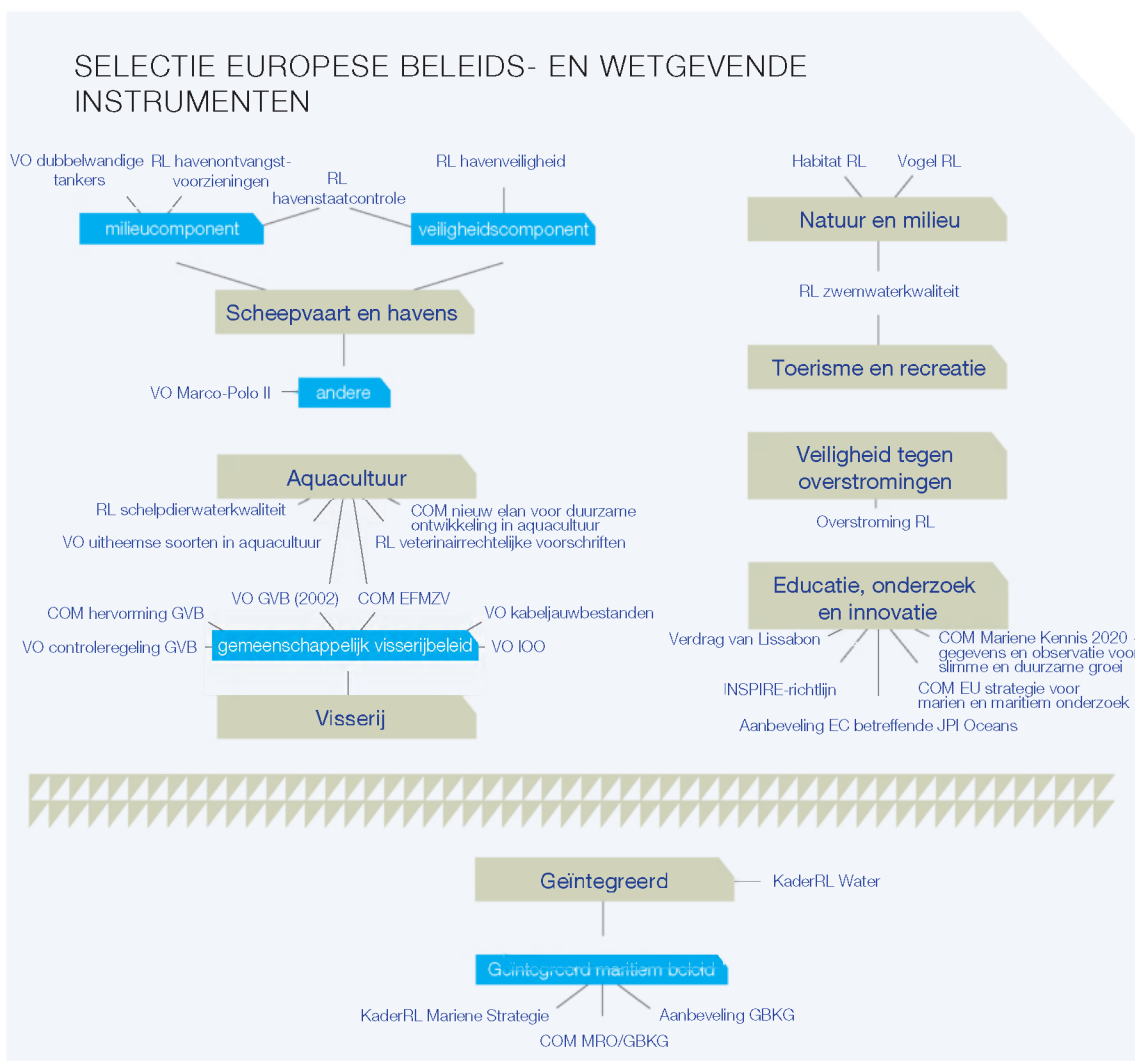
- Optimale voorwaarden scheppen voor het duurzaam gebruik van de zeeën en oceanen om de groei van de maritieme sectoren en de kustregio's mogelijk te maken;
- Opbouwen van een kennis- en innovatiebasis voor het maritieme beleid (effecten van menselijke activiteiten, klimaatverandering, ...);
- Waarborgen van een optimale levenskwaliteit in de kustregio's en ultra perifere regio's waarbij wetenschappelijke ontwikkeling en respect voor het milieu hand in hand gaan;
- Bevorderen van het EU-leiderschap in internationale maritieme aangelegenheden;
- Vergroten van de zichtbaarheid van het maritieme Europa en van het imago van de maritieme activiteiten en beroepen.

Figuur 5. Overzicht beleidsuitvoerende en beleidsvoorbereidende instanties op Europees niveau.

Drie instrumenten zijn bij de ontwikkeling van een GMB van essentieel belang. Dit zijn (1) een Europees netwerk voor maritieme controle om een veilige exploitatie van de zeeën en de beveiliging van de Europese maritieme grenzen te waarborgen, (2) een geïntegreerd beheer van de kustgebieden (land en zee) ter bevordering van de maritieme ruimtelijke ordening en (3) een omvattende en toegankelijke bron van gegevens en informatie over de natuurlijke omstandigheden en menselijke activiteiten in de oceanen ten einde de strategische besluitvorming over maritiem beleid te vergemakkelijken.

Voor het mariene milieu werd reeds een eerste stap naar een geïntegreerde aanpak gezet met de *Kaderrichtlijn Water* (KRW - WFD) ([2000/60/EG](#)) (figuur 6), die onder meer van toepassing is op de kustwateren in de 1 mijlszone voor de goede ecologische status en voor bepaalde aspecten van chemische waterkwaliteit in de volledige territoriale zee. De koers naar een ecosysteem- en geïntegreerde benadering werd definitief ingezet met de goedkeuring

Figuur 6. Selectie van de Europese wetgevende- en beleidsinstrumenten volgens thema. Afkorting: EFMZV, Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij; GBKG, Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden; GVB, Gemeenschappelijk Visserijbeleid; IOO, Illegale, Ongemelde en Ongereguleerde visserij; MRP, Maritieme Ruimtelijke Ordening; RL, Richtlijn; VO, Verordening.

van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS - MSFD) (2008/56/EG), de milieupijler van het EU Geïntegreerd Maritiem Beleid (GMB - IMP) (COM (2007) 575), die streeft naar een effectieve bescherming van het mariene milieu in de Europese mariene wateren in 2020. Beide richtlijnen worden opgevolgd door het Directoraat-generaal voor Milieuzaken (DG Environment) (figuur 5). Concreet beoogt de KRMS een 'goede milieutoestand' (GMT) voor alle zeeën onder de rechtsbevoegdheid van de lidstaten tegen 2020, waarbij de handhaving van de biodiversiteit centraal staat. Hiertoe dienen de lidstaten mariene strategieën uit te werken, rekening houdend met de eigen socio-economische en regelgevende situatie, waarbij regionale samenwerking moet resulteren in een samenhang van de in het kader van deze richtlijn noodzakelijke maatregelen. Deze strategieën dienen het proces van milieu-integratie in andere beleidsdomeinen te bevorderen. Op deze manier wordt de ecosysteemgerichte benadering op het beheer van menselijke activiteiten (volgens het voorzorgsprincipe) in een wetgevend kader verankerd, waarbij de concepten 'milieubescherming' en 'duurzaamheid' centraal staan. De KRMS is bijgevolg complementair met de bestaande richtlijnen voor de instandhouding van het (mariene) milieu, met name de Habitat- (92/43/EEG) en Vogelrichtlijnen (2009/147/EG), en de KRW (2000/60/EG) (figuur 6).

Het verbeteren van de planning van maritieme activiteiten op zee en het beheer van kustgebieden vormt zoals hierboven reeds aangehaald een belangrijk instrument in het kader van een GMB (figuur 6). Het Voorstel voor een richtlijn tot vaststelling van een kader voor maritieme ruimtelijke ordening en geïntegreerd kustbeheer (COM

(2013) 133) (DG MARE, DG Environment) is erop gericht de *blauwe groei strategie* (COM (2012) 494) van de EU te ondersteunen, die dient bij te dragen aan de doelstellingen van de *Europa 2020-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei* (COM (2010) 2020), met focus op duurzame groei van maritieme activiteiten en een duurzaam gebruik van natuurlijke mariene hulpbronnen. De geïntegreerde kustbeheerstrategieën dienen gebaseerd te zijn op de uiteengezette beginselen en elementen zoals beschreven in de *Aanbeveling betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa* (2002/413/EG) (figuur 6). Dergelijk planologisch kader, welke zich vertaalt in een efficiënte benutting van de ruimte, kan op haar beurt bijdragen tot een betere tenuitvoerlegging van milieuwetten van de EU, zoals de *KRMS* (2008/56/EG) en de *Habitatrichtlijn* (92/43/EEG), door het verzachten van milieueffecten, teneinde ecologische en socio-economische doelstellingen te verwezenlijken.

Het Europese GMB streeft naar de creatie van optimale omstandigheden voor de groei van de maritieme sectoren enerzijds en mikt op het bereiken van de EU milieudoelstellingen (o.a. *KRMS*) anderzijds. Teneinde de toenemende mariene activiteiten en de milieudoelstellingen met elkaar te verzoenen vormen wetenschap en technologische innovatie onmisbare componenten. Hierbij staan eco-efficiënter produceren alsook efficiënte coördinatie van mariene onderzoeksactiviteiten centraal. Hiervoor werd de *Europese strategie voor marien en maritiem onderzoek* (COM (2008) 534), gestuurd door het directoraat-generaal Onderzoek en Innovatie (DG Research) (figuur 5) aangenomen, die een essentiële pijler vormt van het GMB, en een breder referentiekader biedt voor Europese mariene onderzoeksprioriteiten (figuur 6). De strategie richt zich op de complexiteit van mariene ecosystemen en ijvert voor een doelmatiger integreren en bundelen van kennis en onderzoek, en het stimuleren van partnerschappen die op lange termijn en op gezamenlijke wijze de onderzoeksbehoeften en -prioriteiten aanpakken. De strategie onderlijnt ook de nood aan nieuwe vormen van governance op het gebied van onderzoek die moeten steunen op een continue dialoog tussen wetenschappers, beleidsmakers, industriële en maatschappelijke belangengroepen. Deze elementen vormen ook de pijlers van de *Ostend Declaration* (2010) en van de uitvoering en financieringsmechanismen van het wetenschapsbeleid van de EU (zie Hoofdstuk 1).

SECTORAAL BELEID

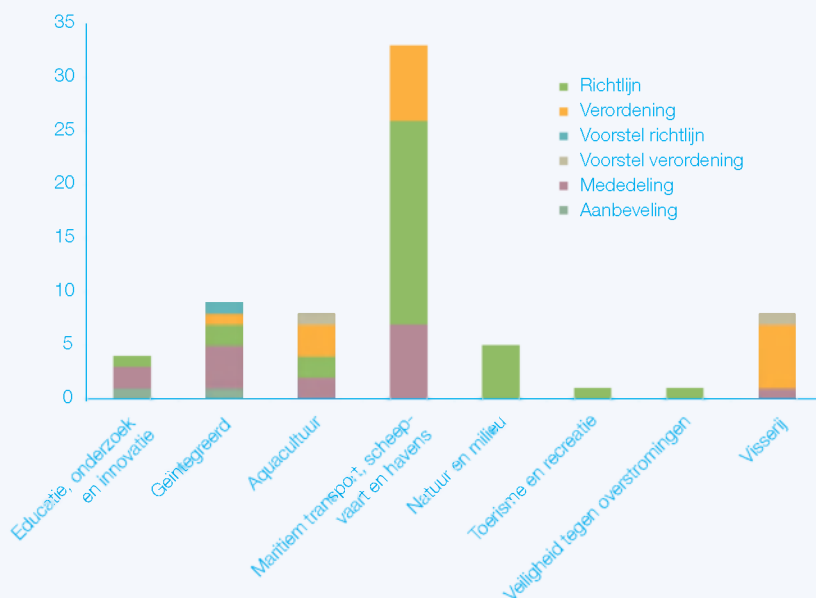
De sectorale mariene/maritieme beleidsdoelstellingen vormen de basis van het bovenvermeld GMB. Hierbij mikt het GMB op de integratie en de koppeling van de in het sectoraal beleid vastgestelde doelstellingen teneinde conflicten tussen sectoren te voorkomen of te beperken, en zo bij te dragen tot een duurzame uitoefening van mariene activiteiten en het bereiken van de EU doelstellingen inzake het marien/maritiem sectoraal beleid.

Naast de internationale regulering (zie *Verenigde Naties*) wordt het beleidsdomein **Maritiem transport, scheepvaart en havens** eveneens op EU-niveau gereguleerd, wat veelal een doorvertaling inhoudt van internationale verdragen opgesteld door de VN (figuur 7). Scheepvaart en havens worden binnen Europa aanzien als een katalysator voor economische ontwikkeling en welvaart gelet op hun aandeel in de intra- en extra-Europese handel (zie Hoofdstuk 2, thema **Maritiem transport, scheepvaart en havens**). De doelstellingen van de EC (DG MARE) richten zich onder meer op de naleving van strikte veiligheidsnormen voor schepen en havens (o.a. *Havenveiligheidsrichtlijn* (2005/65/EG); *Havenstaatcontrole-richtlijn* (2009/16/EG)), het beperken van het risico op ernstige maritieme ongevallen (o.a. *Monitoring- en informatiesysteemrichtlijn* (2005/59/EG)), het minimaliseren van de milieu-impact te wijten aan scheepvaart en havens (o.a. *invoering dubbelwandige takers* door *Verordening 530/2012*) en de uitwerking van snelwegen op zee die als een integrerend en belangrijk onderdeel worden gezien binnen het trans-Europese vervoersnetwerk (o.a. *Marco-Polo II Verordening 1692/2006*) (figuur 6).

Visserijbeheer op EU-niveau (DG MARE) gebeurt via het *Gemeenschappelijk Visserijbeleid* (GVB - CFP) (*Verordening 2371/2002*) ingevolge het grensoverschrijdend karakter van de visserij (zie ook Hoofdstuk 2, thema *Visserij*). Het *groenboek inzake de hervorming van het visserijbeleid* (COM (2009) 417) en de hierop volgende raadpleging door de EC (*SEC (2010) 428*) stelden dat de essentiële GVB-doelstellingen niet gehaald werden, waarop de EC de ambitieuze hervorming van het GVB inluidde. Binnen de *hervorming van het GVB* (COM (2011) 417) wordt door de EC grondige aandacht besteed aan de afstemming met de *KRMS* en andere milieuwetgeving, alsook aan de toepassing van de ecosysteemgerichte benadering. De maatregelen die in het kader van de GVB worden aangenomen, dienen ervoor te zorgen dat visbestanden zich tegen 2015 op een niveau bevinden dat in overeenstemming is met het beginsel van de 'maximale duurzame opbrengst' (MDO - MSY), conform het art. 61 lid 3 van het VN-*Zee-rechtsverdrag* en zoals vooropgesteld tijdens de wereldtop over duurzame ontwikkeling in Johannesburg in 2002. De hervorming van het GVB richt zich op een duurzame exploitatie van levende mariene hulpbronnen wat maakt dat deze hervorming een prominent onderdeel vormt binnen het vlaggenschipinitiatief 'Een efficiënt gebruik van hulpbronnen' van de Europese 2020-strategie. De naleving van de voorschriften van het GVB wordt gegarandeerd door een visserijcontrolesysteem

KWANTIFICATIE VAN DE RELEVANTE MARIENE / MARITIEME EUROPESE REGELGEVING PER BELEIDSDOMEIN

Figuur 7. Kwantificatie van de relevante mariene / maritieme Europese regelgeving per beleidsdomein. Niettegenstaande dit geen exhaustieve weergave betreft, geeft ze wel een indicatie welke thema's op internationaal niveau worden gereguleerd. Voor details aangaande de in deze figuur opgenomen regelgeving wordt verwezen naar Annex 3.

van de EU dat onder meer toeziet op de bestrijding van illegale, ongemelde en ongereguleerde visserij (IOO-visserij; [Verordening \(EG\) nr. 1005/2008](#)) (figuur 6).

De voornaamste richtlijnen voor de instandhouding van het mariene milieu op EU niveau zijn de *Habitat-* ([92/43/EEG](#)) en *Vogelrichtlijnen* ([2009/147/EG](#)) (DG Environment) (zie ook Hoofdstuk 2, thema **Natuur en milieu**). Het netwerk aan speciale beschermingszones is gekend als het Europees ecologisch *Natura 2000 netwerk*, dat het middelpunt vormt van het Europese natuur- en biodiversiteitsbeleid. De *Habitatrichtlijn* en het Natura 2000 netwerk, resulteren uit de verplichtingen van de EU aangaande habitatbescherming in het kader van de *Bern Conventie* (1989) waarbij de EU verdragspartij is. Het *Emerald Network* (*Bern Conventie*) en het Natura 2000 netwerk zijn bijgevolg gebaseerd op dezelfde principes, waarbij de eerste *de facto* een uitbreiding vormt naar niet-EU-lidstaten. Het doel van de Europese *Habitatrichtlijn* omvat het behoud van de biologische diversiteit van de lidstaten door het in stand houden en herstellen van de Europees bedreigde natuurlijke habitats en de hiermee geassocieerde wilde fauna en flora. De instandhoudingsdoelstellingen (IHDs) bepalen de wetenschappelijke maatstaven waaraan de staat van instandhouding moet worden getoetst. De Europese *Vogelrichtlijn* op haar beurt beoogt de bescherming van alle in het wild voorkomende vogelsoorten. Voor de leefgebieden van de vogelsoorten opgelijst in bijlage I van deze richtlijn en de geregeld voorkomende trekvogels die in een bepaald gebied in internationaal belangrijke aantallen voorkomen, worden speciale beschermingsmaatregelen getroffen. Voor verdere informatie hieromtrent wordt doorverwezen naar Hoofdstuk 2, thema **Natuur en milieu**.

1.4 Federale en Vlaamse beleids- en wetgevende instrumenten

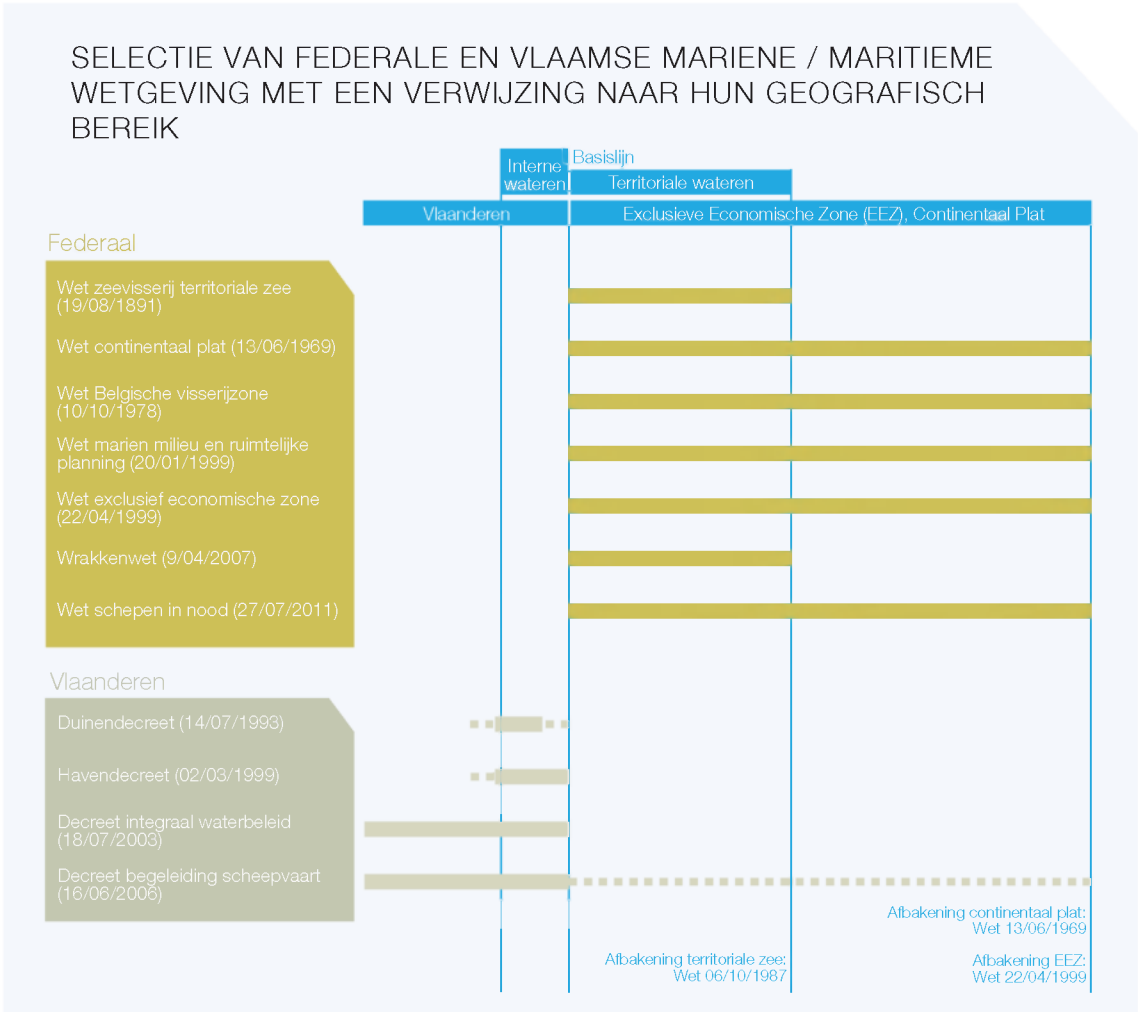
De door de federale wetgevende macht ([Belgische Grondwet art. 36](#)) opgemaakte en aangenomen rechtsregelen zijn gekend als 'wetten'. Wetten worden aangenomen door het federaal parlement (wetgevende macht), en zowel parlementsleden als de regering hebben initiatiefrecht. Een door het parlement goedgekeurde wet heeft slechts kracht na ondertekening door de regering, zijnde de koning en de ministers. De wetgeving wordt door de federale regering voorzien van de nodige uitvoeringsmaatregelen via koninklijke besluiten ([Belgische Grondwet art. 108](#)), die door zowel de koning als de bevoegde minister ondertekend worden ([Belgische Grondwet art. 106](#)). De rechtsgeldigheid

van een koninklijk besluit (KB) vereist dus het voorafgaand bestaan van een wet. De verantwoordelijke federale minister kan individueel zorgen voor de verdere uitvoering van detailmaatregelen via een ministerieel besluit (MB).

Op Vlaams niveau worden ‘decreten’ uitgevaardigd. Een decreet van het Vlaams parlement is een Vlaamse wet, welke dezelfde rechtskracht heeft als een wet uitgevaardigd door het federaal parlement. Net zoals op het federaal niveau hebben zowel de Vlaamse volksvertegenwoordigers als de Vlaamse regering initiatiefrecht, en wordt er respectievelijk gesproken van een voorstel van decreet en een ontwerp van decreet. Een decreet is pas definitief na de bekrachtiging en afkondiging door de Vlaamse regering. Net zoals op federaal niveau wordt het beleid zoals neergeschreven in het decreet geconcretiseerd aan de hand van uitvoeringsbesluiten (besluit van de Vlaamse regering en ministeriële besluiten).

BEVOEGDHEIDSVERDELING

Algemeen kan gesteld worden dat de federale overheid bevoegd is voor de activiteiten die zeewaarts plaatsvinden ten opzichte van de basislijn, met name in de territoriale zee, de EEZ en op het continentaal plat, althans voor zover er nationale soevereine rechten gelden in deze laatste zones (zie **Zeerechtverdrag (1982)**) (figuur 8 en 9). Hier bestaan echter een aantal uitzonderingen op. De *wet van 8 augustus 1988 tot wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen* verleent Vlaanderen de bevoegdheid om in de territoriale wateren en op het continentaal plat de werken en activiteiten uit te voeren die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van deze bevoegdheden. Deze wet bepaalt dat de waterwegen en hun aanhorigheden, de havens en hun aanhorigheden, de loodsdiensten en de bebakeningsdiensten van en naar de havens, de reddings- en sleepdiensten op zee evenals het

Figuur 8. Selectie van federale en Vlaamse mariene/maritieme wetgeving met een verwijzing naar hun geografisch bereik.

OVERZICHT MARIENE / MARITIEME BELEIDSUITVOERENDE EN BELEIDSVOORBEREIDENDE INSTANTIES OP FEDERAAL NIVEAU

Figuur 9. Overzicht beleidsuitvoerende en beleidsvoorbereidende instanties op federaal niveau. * partner binnen Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer; ** partner binnen de Kustwacht; *** partner bij de twee voorgaande organisaties.

baggeren onder de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest vallen binnen het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken (MOW) (figuur 10). Verder is MOW belast met het bepalen van de exacte locaties van scheepswrakken op het BNZ die potentieel hinderlijk kunnen zijn voor de scheepvaart, alsook voor berging van obstakels die de maritieme toegang belemmeren.

Het landbouw- en zeevisserijbeleid werden geregionaliseerd bij de *bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de gewesten en de gemeenschappen tot wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen* (art. 6, §1, V). Dit houdt in dat het Vlaams Gewest (*Beleidsdomein Landbouw en Visserij*) bevoegd geacht wordt de zeevisserij te regelen in de zeegebieden waarover België rechtsmacht heeft (figuur 10). Het zeevisserijbeleid van de Vlaamse regering vindt echter tot op vandaag nog vaak rechtsgrond in federale wetten die dateren van voor de regionalisering. Daartoe werd het *decreet van 28 juni 2013 betreffende het landbouw- en visserijbeleid opgesteld* (inwerkingtreding op 1 januari 2014) dat als doel heeft het nog bestaande federaal wettelijk kader dat betrekking heeft op gewestelijke bevoegdheden om te vormen tot een decretaal kader. Deze omvorming resulteert immers in een verhoogde rechtszekerheid en vermijdt onduidelijkheid over de draagwijdte van de wetsartikelen die zowel federale als Vlaamse bevoegdheden omvatten.

OVERZICHT MARIENE / MARITIEME BELEIDSUITVOERENDE EN BELEIDSVOORBEREIDENDE INSTANTIES OP VLAAMS NIVEAU

Figuur 10. Overzicht beleidsuitvoerende en beleidsvoorbereidende instanties op Vlaams niveau. * partner binnen Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer; ** partner binnen de Kustwacht; *** partner bij de twee voorgaande organisaties.

De activiteiten in het BNZ (zeewaarts vanaf de basislijn) die op federaal niveau worden geregeld zijn (figuur 9):

- Scheepvaart
FOD Mobiliteit en Vervoer; DG Maritiem Vervoer
- Militaire activiteiten
Ministerie van Landsverdediging; Marinecomponent
- Zandwinning
FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie; Dienst Continentaal Plat
- Energie
FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie; Algemene Directie Energie
- Kabels en pijpleidingen
FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie; Algemene Directie Energie
- Bescherming van het mariene milieu
FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu; Dienst Marien Milieu
- Bestrijding verontreiniging
FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu; Dienst Marien Milieu
Ministerie van Landsverdediging; Marinecomponent
FOD Mobiliteit en Vervoer; DG Maritiem Vervoer
FOD Binnenlandse Zaken; Civiele Veiligheid

- Wetenschapsbeleid
POD Wetenschapsbeleid
- Controle (politie)
FOD Mobiliteit en Vervoer; DG Maritiem Vervoer; Scheepvaartcontrole
FOD Binnenlandse Zaken; Scheepvaartpolitie
Ministerie van Landsverdediging; Marinecomponent

FEDERAAL WETGEVEND KADER

Geïntegreerde wetgeving

Het Belgisch beleid ter bescherming van het mariene milieu wordt gestuurd door internationale verdragen en organisaties, de EU en regionale samenwerkingsverbanden, die hierboven reeds aan bod kwamen. Ook de verklaringen afgelegd op de Ministeriële Noordzeeconferenties spelen een belangrijke rol in de strategie ter bescherming van het milieu van de Noordzee (*Calewaert et al. 2005*⁷⁸⁵⁶⁴). Het Belgisch beleidskader inzake mariene verontreiniging, natuurbeheer en ruimtelijke planning op het BNZ wordt hoofdzakelijk bepaald door de *wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België* (MMM-wet) (figuur 11). Deze wet beoogt in eerste instantie door middel van duurzame beheers- en handavingsmaatregelen tot bescherming van het mariene milieu en tot preventie, inperking en herstel van schade door milieuverstoring de eigen aard, de biodiversiteit en het ongeschonden karakter van het mariene milieu te behouden. Dit omvat de basis voor de instelling en afbakening van mariene beschermde gebieden en de opmaak van gebiedsgerichte beleidsplannen inclusief het verbod van een reeks activiteiten in deze regio's (*KB van 14 oktober 2005* en *KB van 16 oktober 2012 – speciale beschermingszones*; *KB van 14 oktober 2005 – beleidsplannen*; *KB van 5 maart 2006 – marien reservaat*) (zie Hoofdstuk 2, thema *Natuur en milieu*), de introductie van de objectieve aansprakelijkheid in geval van schade en milieuverstoring (*KB van 25 oktober 2007*) alsook de koppeling van de vergunning of machtiging van maritieme activiteiten aan een voorafgaande milieueffectenbeoordeling (*KB van 7 september 2003*; *KB van 9 september 2003*). Naast het beginsel van objectieve aansprakelijkheid dienen de gebruikers van de zeegebieden bij het uitvoeren van hun activiteiten rekening te houden met het beginsel van het preventief handelen, het voorzorgsbeginsel, het beginsel van duurzaam beheer, het beginsel van de vervuiler betaalt en het herstelbeginsel.

De *wet van 20 januari 1999* werd door de *wet van 20 juli 2012* gewijzigd en aangevuld met de wetgeving omtrent de organisatie van de mariene ruimtelijke planning op het BNZ. Dit laatste aspect omvat de regelgeving omtrent de te volgen procedure voor de aanneming van het marien ruimtelijke plan (*KB van 13 november 2012*) alsook de inhoudelijke vereisten van dit plan, zoals een ruimtelijke analyse van de Belgische zeegebieden, een langetermijnvisie betreffende het ruimtelijk gebruik, duidelijke economische, sociale, milieu- en veiligheidsdoelstellingen (inclusief indicatoren) en maatregelen, instrumenten en acties tot uitvoering van het plan (*art. 5bis*) (zie ook Hoofdstuk 2, thema *Mariene Ruimtelijke Planning*).

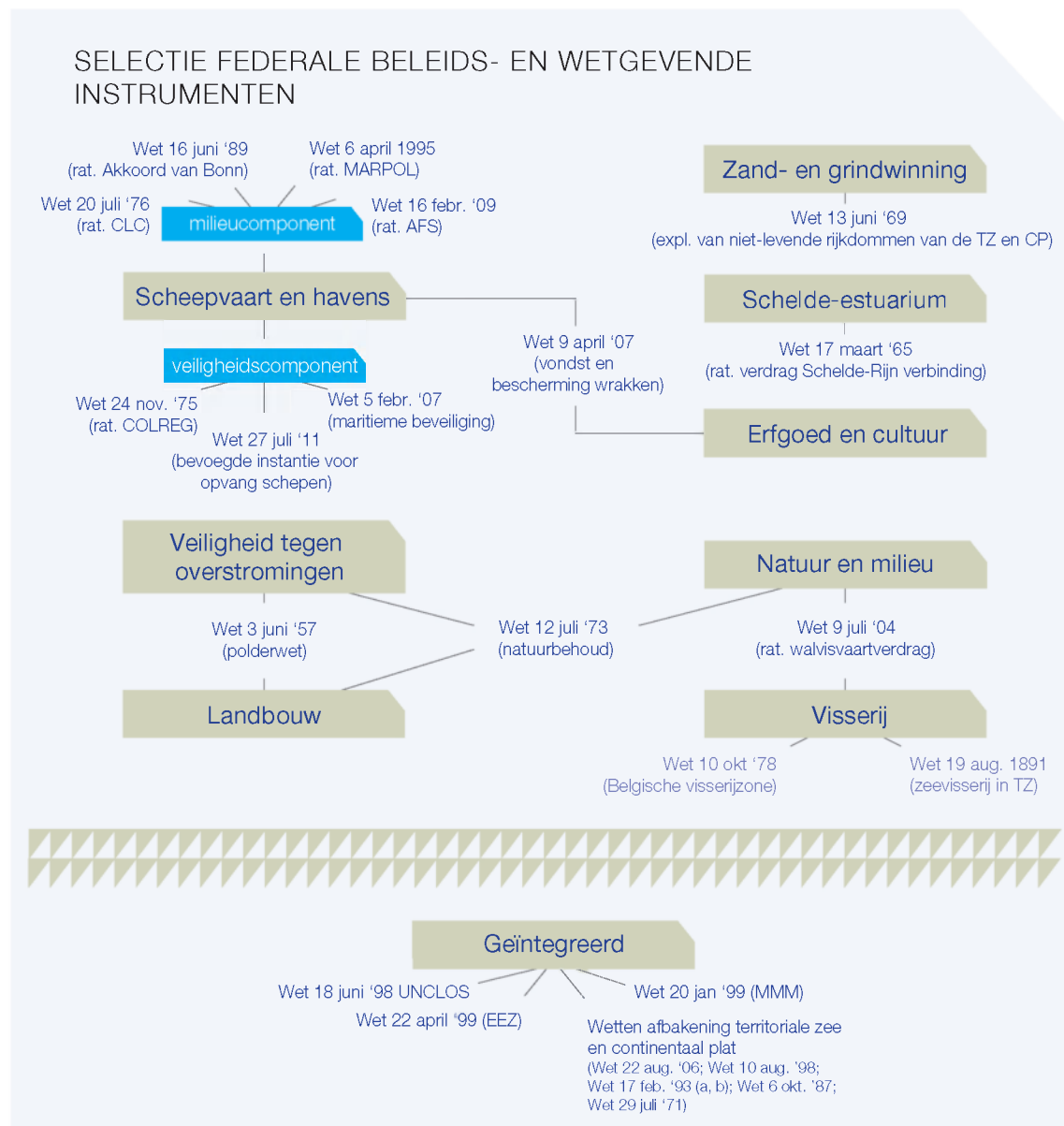
De *wet van 22 april 1999 betreffende de exclusieve economische zone van België in de Noordzee* (EEZ-wet) onderwerpt de EEZ aan een bijzonder rechtsregime. In de EEZ, waarvan de grenzen overeenstemmen met deze van het continentaal plateau zoals vastgelegd door bilaterale akkoorden met de buurlanden, heeft België soevereine rechten tot exploratie en exploitatie, en tot bescherming en beheer van de natuurlijke levende en niet-levende rijkdommen in de volledige waterkolom, op de zeebodem en de ondergrond, zoals gereguleerd in het *Zeerechtverdrag*. Verder heeft België uitsluitende rechtsmacht over de bouw en het gebruik van kunstmatige eilanden, installaties en inrichtingen voor o.m. de productie van wind- en waterenergie, het marien wetenschappelijk onderzoek, en de bescherming en het behoud van het mariene milieu. België bezit tevens andere rechten zoals geformuleerd in het internationaal *Zeerechtverdrag*. Dit omvat onder meer het recht tot het houden van toezicht in de aansluitende zone teneinde: (1) de inbreuken te voorkomen op de wetten en verordeningen waarvoor de douane belast is met de controle op de naleving ervan op het Belgisch grondgebied of in zijn territoriale zee; en (2) de op het Belgisch grondgebied of zijn territoriale zee gemaakte inbreuken op diezelfde wetten en verordeningen te bestraffen (*Zeerechtverdrag art. 33*; *EEZ-wet art. 47*).

Sectorale wetgeving

Het gros van de federale wetgeving met betrekking tot *scheepvaart en havens* betreft het ratificeren van internationale verdragen en protocollen uitgevaardigd door de *IMO* en de omzetting van Europese richtlijnen (figuur

11). Gezien het sterk internationale karakter van deze activiteit worden aan de hand van internationale en Europese beleids- en wetgevende instrumenten de nationale programma's en beleidsmaatregelen op elkaar afgestemd. Een voornaam regelgevend instrument op federaal niveau betreft de *wet van 6 april 1995 betreffende de voorkoming van verontreiniging door schepen (MARPOL-wet)*. Deze wet stipuleert de regelgeving voor schepen om verontreiniging door het lozen van schadelijke stoffen te voorkomen. Er wordt bepaald aan welke eisen de bouw, inrichting, uitrusting en werking van een schip onder Belgische vlag dient te voldoen. Verder komt ook de regelgeving met betrekking tot de toezicht en controle op de naleving van deze wet aan bod, inclusief de beroepsprocedures en strafbepalingen. Andere voorname wetten betreffen de *wet van 16 februari 2009 houdende instemming met het internationaal Verdrag van 2001 betreffende de controle op schadelijke aangroeiwerende systemen op schepen (AFS-wet)*, de *wet van 16 juni 1989 houdende goedkeuring van de Overeenkomst inzake samenwerking bij het bestrijden van de verontreiniging van de Noordzee door olie en andere schadelijke stoffen (Bonn-wet)*, de *wet van 20 juli 1976 houdende goedkeuring en uitvoering van het internationaal Verdrag inzake de burgerlijke aansprakelijkheid voor schade door verontreiniging door olie*, alsook de *wet van 10 augustus 1998 houdende de instemming met het Protocol van 1992 tot wijziging van dit internationaal Verdrag (CLC-wet)* (figuur 11).

Figuur 11. Selectie van de federale wetgevende- en beleidsinstrumenten volgens thema. Afkortingen: AFS, Anti-Fouling Systems; COLREG, Collision Regulations; CP, Continentaal Plat; CLC, Civil Liability Convention; EEZ, Exclusieve Economische Zone; MARPOL, Marine Pollution; TZ, Territoriale Zee.

De [wet van 9 april 2007 betreffende de vondst en de bescherming van wrakken](#) (figuur 11) stipuleert het te volgen proces bij de vondst of het bovenhalen van wrakken en wrakstukken binnen de territoriale zee van België. Deze wet omvat ook bepalingen omtrent wrakken met archeologische en historische waarde en de aanduiding van beschermde wrakken (zie ook Hoofdstuk 2, thema **Maritiem en kustgebonden erfgoed**). Tot op heden werd deze wet nog niet voorzien van de nodige uitvoeringsmaatregelen (KB's) en wordt momenteel herzien.

Een belangrijke wet in het kader van de exploitatie van niet-levende rijkdommen betreft de [wet van 13 juni 1969 inzake de exploratie en exploitatie van niet-levende rijkdommen van de territoriale zee en het continentaal plat](#) (figuur 11). Deze wet werd in 1999 ingrijpend gewijzigd door de EEZ-wet alsook door de MMM-wet. De wet stelt dat voor de vernoemde activiteit een concessie vereist is die wordt verleend onder de voorwaarden en regels die de koning bepaalt (KB van 1 september 2004 – concessies). Elke aanvraag tot concessie of machtiging dient een milieueffectenrapport (MER) te omvatten (KB van 1 september 2004 – milieueffectenbeoordeling) (zie ook Hoofdstuk 2, thema **Zand- en grindwinning**). Voor het leggen van kabels en pijpleidingen is tevens een machtiging vereist die wordt verleend of ingetrokken volgens de regels die de koning bepaalt, voor pijpleidingen stelt deze wet dat een goedkeuring van de koning vereist is inzake het te volgen tracé.

De federale overheid is ook bevoegd voor de bescherming van het mariene milieu. De voornaamste wet betreft hier de [wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België](#) (MMM-wet; figuur 11) die hierboven reeds werd besproken gezien het geïntegreerd karakter van deze wet (zie Federaal wetgevend kader - geïntegreerde wetgeving). Deze wet voorziet de basis voor maatregelen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de uit internationale verdragen en Europese richtlijnen/verordeningen voortvloeiende verplichtingen met betrekking tot de bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden, zoals o.a. de Vogel- (2009/147/EG) en Habitatrichtlijn (92/43/EEG), Ramsar-Convention, Bern-Convention, Verdrag van Bonn, Biodiversiteitsverdrag en Zeerechtverdrag. Onder het thema 'natuur en milieu' wordt tevens de [wet van 9 juli 2004 betreffende de toetreding van België tot het internationaal Verdrag tot regeling van de walvisvangst](#) (1946) en tot het protocol (1956) opgenomen. Hierbij engageert België (DG Leefmilieu) zich om deel te nemen tot de Internationale Walviscommissie die is samengesteld uit een lid van iedere verdragsluitende regering, eventueel vergezeld met deskundigen en adviseurs.

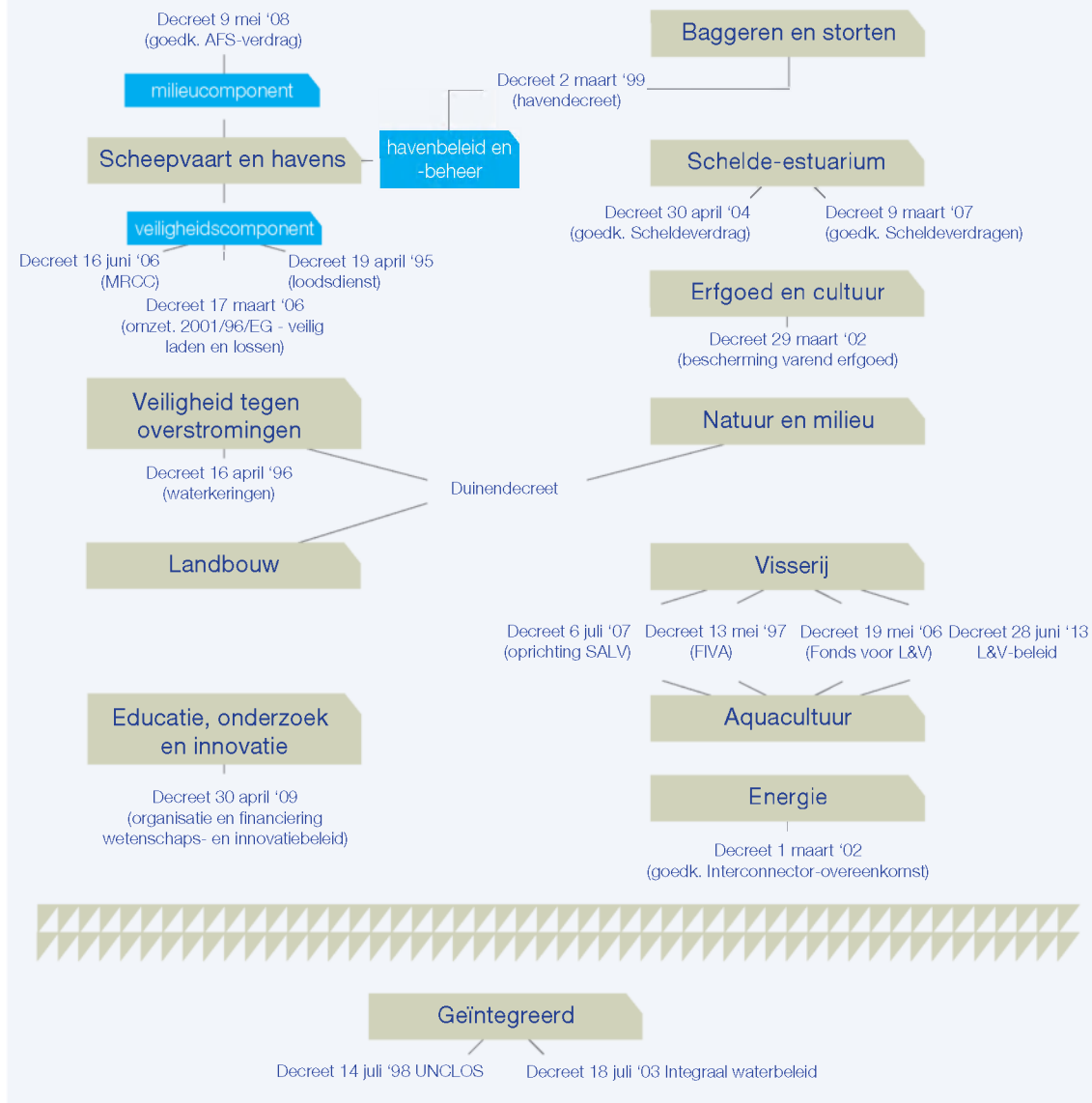
Op 12 juli 1973 werd de [wet op het natuurbehoud](#) aangenomen (figuur 11). Deze wet beoogt het behoud van de eigen aard, de verscheidenheid en het ongeschonden karakter van het natuurlijke milieu door middel van maatregelen tot bescherming van de flora en de fauna, hun gemeenschappen en groeiplaatsen, evenals van de grond, de ondergrond, het water en de lucht. Voor het Vlaams Gewest is de [wet op het natuurbehoud](#) op heden nagenoeg volledig opgeheven bij decreten van de Vlaamse Raad, namelijk het [Bosdecreet van 13 juni 1990](#) en het [decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu \(Natuurdecreet\)](#). Bijgevolg zijn slechts een beperkt aantal bepalingen uit de oorspronkelijke wet behouden gebleven, o.m. de bepalingen in verband met de bescherming van de kustduinen (ingevoerd door het [decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van kustduinen - Duinendecreet](#)).

VLAAMS WETGEVEND KADER

Geïntegreerde wetgeving

Op Vlaams niveau zijn er twee decreten met een geïntegreerd karakter, zijnde het [decreet van 14 juli 1998 houdende instemming met het VN Zeerechtverdrag 1982](#) en het [decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid](#) (figuur 12), dat een gewestelijke doorvertaling vormt van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW; 2000/60/EG). Conform de grondwettelijke opsplitsing van bevoegdheden zijn de gewesten bevoegd voor de implementatie van de KRW in het kader van waterbeleid (inclusief drinkwaterbeleid), plattelandsontwikkeling, natuurbehoud, openbare werken en transport op hun grondgebied (op land). De coördinatie van het integraal waterbeleid binnen het Vlaamse Gewest ligt bij de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW). Het secretariaat en het voorzitterschap van de CIW is toevertrouwd aan de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). De federale staat op haar beurt is bevoegd voor de implementatie van de KRW op zee (voor geografische toepassing KRW zie Europese beleids- en wetgevende instrumenten – Geïntegreerd maritiem beleid), en voor het productbeleid (vergunningen), bescherming tegen ioniserende straling (inclusief radioactief afval) en de economische aspecten van drinkwatervoorziening (prijszetting) op het ganse Belgische grondgebied ([FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu 2009](#)). De Belgische kustwateren behoren tot het Internationale Stroomgebiedsdistrict van de Schelde dat beheerd wordt door de drie gewesten, de federale overheid alsook Frankrijk en Nederland. De internationale coördinatie vindt plaats via de [Internationale Scheldecommissie](#) (i.e. [Scheldevetrag](#)), terwijl de nationale afstemming gebeurt via het

SELECTIE VLAAMSE MARIENE / MARITIEME BELEIDS- EN WETGEVENDE INSTRUMENTEN

Figuur 12. Selectie van de Vlaamse wetgevende- en beleidsinstrumenten. Afkorting: AFS, Anti-Fouling Systems; FIVA, Financieringsinstrument voor de Vlaamse Visserij- en Aquacultuursector; L&V, Landbouw en Visserij; MRCC, Maritiem Reddings- en Coördinatiecentrum; SALV, Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij.

Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) (samenwerkingsovereenkomst van 5 april 1995), getrokken door de federale staat.

Sectorale wetgeving

Een decreet in het kader van onderzoek en innovatie betreft het *decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid* (figuur 12), dat o.a. de missie en taken, bestuur en werking, financiële middelen en evaluatie van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (*IWT*) en het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (*FWO* – Vlaanderen) stipuleert (zie Hoofdstuk 1). Verder

beschrijft het decreet de oprichting, taken, bevoegdheden en de samenstelling van de strategische adviesraad voor het wetenschaps- en innovatiebeleid. Binnen het marien kader bepaalt het decreet eveneens de werking van de strategische onderzoekscentra (o.a. Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek [VITO](#)) en het Vlaams Instituut voor de Zee ([VLIZ](#)).

Binnen het beleidsdomein **scheepvaart en havens** vormt het *decreet van 2 maart 1999 houdende het beleid en het beheer van de zeehavens* ([Havendecreet](#)) de basis van een modern havenbeleid met een globale visie op het maritieme aanbod in Vlaanderen (figuur 12) (zie ook Hoofdstuk 2, thema **Maritiem transport, scheepvaart en havens**).

Het *Havendecreet* hanteert hierbij [zes belangrijke principes](#) (Vlaamse Havencommissie [VHC](#)):

- Grotere autonomie over beheer en exploitatie voor de lokale havenautoriteiten;
- Eenvormige werkingsvoorwaarden voor alle zeehavens;
- Meer mogelijkheden voor flexibel personeelsbeleid voor de havenbesturen;
- Verplichte rechtspersoonlijkheid voor alle havenautoriteiten;
- Duidelijke en transparante relatie tussen het Vlaams Gewest en de havenautoriteiten;
- Objectivering van het financieringsbeleid voor de havens.

Ook op Vlaams niveau betreffen de decreten m.b.t. scheepvaart en havens vaak de omzetting of ratificatie van respectievelijk Europese richtlijnen of internationale verdragen die activiteiten omvatten waarover het Vlaams gewest bevoegd is. Voorbeelden zijn het [decreet van 17 maart 2006 tot omzetting van Richtlijn 2001/96/EG tot vaststelling van geharmoniseerde voorschriften en procedures voor het veilig laden en lossen van bulkschepen](#), het [decreet van 16 juni 2006 betreffende de begeleiding van de scheepvaart op de maritieme toegangswegen en de organisatie van het Maritiem Reddings- en Coördinatiecentrum](#) (Scheepvaartbegeleidingsdecreet; omzetting Monitoringsrichtlijn 2002/59/EG) en het [decreet van 9 mei 2008 houdende instemming met het internationaal Verdrag betreffende de controle van schadelijke aangroeiwerende systemen op schepen](#) ([decreet instemming AFS-Verdrag](#)) (figuur 12). Het *AFS-Verdrag* werd eveneens op federaal niveau goedgekeurd (zie **Federaal wetgevend kader**) aangezien de federale staat instaat voor de afdwinging.

Gezien de Vlaamse bevoegdheid inzake de loodsdiensten wordt de organisatie en het toepassingsgebied van de loodsdienst vastgelegd in het [decreet van 19 april 1995 betreffende de organisatie en de werking van de loodsdienst van het Vlaamse Gewest en betreffende de brevetten van havenloods en bootman](#) ([Loodsdecreet](#)).

Tot vóór 13 juli 2001 werd de zeevisserij op federaal niveau gereguleerd, enkel het investeringsbeleid was reeds voor deze datum geregionaliseerd via het [decreet van 13 mei 1997 houdende oprichting van een financieringsinstrument voor de Vlaamse visserij- en aquacultuursector](#) ([FIVA-decreet](#)) (figuur 12). Niettegenstaande de zeevisserij vandaag de dag op Vlaams niveau geregeld wordt, vindt het beleid vaak nog rechtsgrond in federale wetten daterend van vóór de regionalisering, zoals de [wet van 10 oktober 1978 houdende vaststelling van een Belgische visserijzone](#) en de [wet van 19 augustus 1891 betreffende de zeevisserij in de territoriale zee](#) (figuur 11). Het [decreet van 28 juni 2013 betreffende het landbouw- en visserijbeleid](#) richt zich op de vorming van een decretaal kader inzake de gewestelijke bevoegdheden voor zeevisserij en de opheffing van boven vernoemde federale wetgeving (figuur 12).

Vlaanderen is bevoegd voor **landinrichting en natuurbehoud** op haar grondgebied, en bijgevolg ook voor natuurbehoud in de **maritieme duinstreek** zoals geregeld via het [decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van kustduinen](#) ([Duinendecreet](#)) (figuur 12). Dit decreet omvat bepalingen ter aanduiding van beschermde duingebieden (zie ook Hoofdstuk 2, thema **Natuur en milieu**) en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden (zie ook Hoofdstuk 2, thema **Natuur en milieu**). Het decreet reglementeert ook het bouwverbod in de voornoemde gebieden, en bepaalt dat dit bouwverbod niet geldt voor onder meer kustverdedigingswerken (zie ook Hoofdstuk 2, thema **Veiligheid tegen overstromingen**).

2 Overzicht van bestaande mechanismen, instanties en platformen voor opname van onderzoeksresultaten in beleidskeuzes en beleidsbeslissingen voor marien beleid

2.1 Mechanismen voor opname wetenschap in beleid

In verschillende beleidsinstrumenten op internationaal, Europees, federaal of Vlaams niveau worden specifieke mechanismen voorzien voor de doorstroming van wetenschappelijke kennis naar het mariene beleid. Het betreft doorgaans de kennis en onderzoeksresultaten uit de monitoring van de toestand van het mariene milieu, een inschatting en opvolging van de impact van een gebruikersfunctie op het (mariene) milieu of de wetenschappelijke onderbouwing van grenswaarden die door het beleid worden ingesteld. Daarnaast zorgen de mechanismen van publieksbevraging of gerichte inspraakprocedures eveneens voor de doorstroming van wetenschap in bepaalde beleidsprocessen en -instrumenten. Er vindt dan ook in groeiende mate afstemming plaats tussen enerzijds het wetenschappelijk onderzoek en anderzijds de noden van het mariene beleid, veelal op het niveau van onderzoeksprojecten en bepaalde onderzoeksprogramma's.

Op Europees niveau wordt de afstemming tussen onderzoek en beleid vrij rechtevreeks gemaakt zoals onder meer in het kader van het Europese *Geïntegreerd Maritiem Beleid* (GMB – IMP), in de *mededeling inzake een Europese strategie voor marien en maritiem onderzoek* (COM (2008) 534), de *mededeling met betrekking tot Mariene Kennis 2020* (COM (2010) 461), de Kaderprogramma's, en de mariene observatie en data-infrastructuren (zie Hoofdstuk 1).

Gekende voorbeelden op Europees niveau van de doorstroming van wetenschap naar het beleid betreffen onder meer:

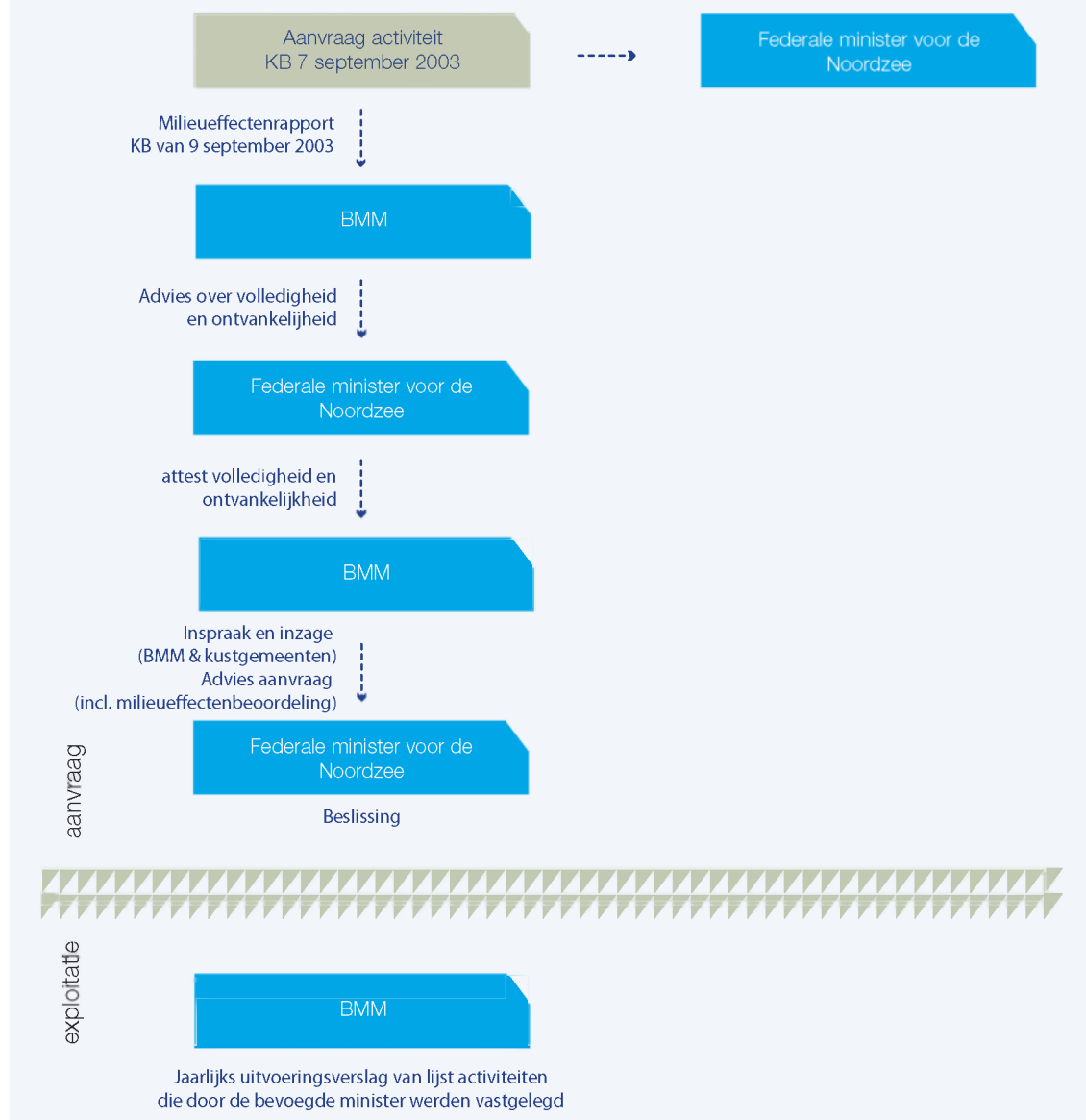
- Het *Gemeenschappelijk Visserijbeleid* (GVB – CFP) waarbij gedetailleerde richtlijnen (*Data Collection Framework, DCF*) stipuleren welke wetenschappelijke informatie de EU Lidstaten moeten verzamelen ter ondersteuning van het beleid (zie Hoofdstuk 2, thema Visserij);
- In de *Habitat-* en *Vogelrichtlijnen* dienen wetenschappelijk onderbouwde instandhoudingsdoelstellingen (IHDs) te worden vastgelegd waaraan de staat van instandhouding (SVI) van habitattypes en soorten moet worden getoetst (zie Hoofdstuk 2, thema Natuur en milieu);
- In de *Kaderrichtlijn Water* (KRW – WFD) wordt op basis van wetenschappelijk onderzoek de goede ecologische toestand (GET) en de goede chemische toestand (GCT) van de oppervlaktewateren (de kustwateren (1 en 12 zeemijl)) vastgelegd die vervolgens dienen te worden opgevolgd (zie Hoofdstuk 2, thema Natuur en milieu);
- De *Kaderrichtlijn Mariene Strategie* (KRMS – MSFD) beoogt een 'goede milieutoestand' (GMT – GES) voor alle zeeën onder de rechtsbevoegdheid van de lidstaten tot 200 zeemijl van de kust. Voor het behalen van de GMT tegen 2020 werden wetenschappelijk onderbouwde milieudoelen en indicatoren bepaald, en een maatregelenprogramma uitgewerkt. De doorstroming van het wetenschappelijk onderzoek voor het geval van de KRMS wordt in detail besproken in de gevalstudie *Kaderrichtlijn Mariene Strategie*.

Een belangrijk mechanisme bij de doorstroming van onderzoeksresultaten en kennis naar het beleid betreft de milieu-effectenrapportage (MER - EIA) waarbij de gevolgen voor het milieu van een bepaalde beslissing in beeld worden gebracht. Op Europees niveau werd in *Richtlijn 85/337/EEG* vastgelegd aan welke procedures een MER dient te voldoen. De *Strategische Milieueffectenbeoordeling* (SMB – SEA) *Richtlijn* (2001/42/EG) vormt een aanvulling op de bovenstaande *MER-Richtlijn* en verplicht autoriteiten om een milieubeoordeling uit te voeren van bepaalde plannen en programma's die aanzienlijke effecten op het milieu kunnen hebben.

In de *wet van 20 januari 1999* werden de activiteiten in het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ) vastgelegd waarvoor het verplicht is om een procedure voor een vergunning (*KB van 7 september 2003*), met inbegrip van een milieueffectenbeoordeling (MEB), te laten uitvoeren zoals vastgelegd in het *KB van 9 september 2003* (figuur 13, tabel 5). De MER moet een deel over de activiteit als dusdanig bevatten, een deel betreffende de effecten van de activiteit op het mariene milieu en een niet-technische samenvatting van beide voornoemde delen. De Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium (BMM – MUMM) gaat na of de MER volledig is en of er aanvullingen of bijwerking nodig zijn. Vervolgens adviseert de BMM in een MEB over de aanvaardbaarheid van de voorgenomen activiteit voor het mariene milieu waarna de bevoegde overheid de eigenlijke beslissing neemt. Het *MB van 8 juli 2005* en het *MB van 3 juni 2009* leggen een aantal activiteiten vast die onderworpen zijn aan een vereenvoudigde procedure en een modelformulier voor de opstelling van het MER. Activiteiten op het BNZ die vallen onder de *wet van 13 juni 1969*, zoals zand- en grindwinning, dienen een MEB te laten uitvoeren zoals vastgelegd in het *KB van 1 september 2004* (zie Hoofdstuk 2, thema Zand- en grindwinning).

FLOWCHART VAN DE TE VOLGEN PROCEDURE BIJ DE AANVRAAG EN EXPLOITATIE VAN ACTIVITEITEN CONFORM DE WET VAN 20 JANUARI 1999

Figuur 13. Flowchart van de te volgen procedure bij de aanvraag en exploitatie van activiteiten in het BNZ conform de wet van 20 januari 1999.

Na het verlenen van de vergunningen of machtigingen van een bepaalde activiteit op het BNZ, voorziet de wet van 20 januari 1999 dat de activiteiten worden onderworpen aan toezichtprogramma's en permanente milieueffectenonderzoeken (figuur 13). Indien uit dit onderzoek blijkt dat zich nieuwe nadelige gevolgen voor het mariene milieu hebben voorgedaan, kunnen de vergunningen of machtigingen van de activiteiten worden opgeschort. De monitoring van de activiteiten van de verschillende gebruikersfuncties in het BNZ, opgelegd door internationale, Europese, federale en/of Vlaamse wetgeving komt aan bod in de desbetreffende themateksten van Hoofdstuk 2.

Tabel 5. een overzicht van de activiteiten in het BNZ onderhevig aan een vergunningsprocedure (cfr. KB van 9 september 2003).

WET VAN 20 JANUARI 1999	
Activiteiten onderhevig aan MER	Activiteiten niet onderhevig aan MER
De burgerlijke bouwkunde	De beroepsvisserij
Het graven van sleuven en het ophogen van de zeebodem	Het wetenschappelijk zee-onderzoek
Het gebruik van explosieven en akoestische toestellen met een groot vermogen	De scheepvaart
Het achterlaten en het vernietigen van wrakken en gezonken scheepsladingen	De activiteiten bedoeld in de wet van 13 juni 1969
Industriële activiteiten	Niet-winstgevende individuele activiteiten
De activiteiten van publicitaire en commerciële ondernemingen	De activiteiten die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest

2.2 Instanties en overlegplatformen voor opname wetenschap in beleid

Naast de mechanismen in de beleidsinstrumenten zorgen verschillende instanties (internationaal, Europees, federaal, Vlaams, etc.) eveneens voor de doorstroming van de wetenschap naar het mariene beleid (tabel 6). Het gaat hier in de eerste plaats om instanties die betrokken zijn of geraadpleegd worden tijdens de voorbereiding of evaluatie van het beleid. Daarnaast zijn er ook diensten die een mandaat hebben om bepaalde monitoringsresultaten op te volgen, te rapporteren, en in de beleidscyclus op te nemen. In tabel 6 worden instanties (niet-exhaustief) overlopen die een specifiek mandaat hebben om het beleid te ondersteunen door het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek of het aanreiken van wetenschappelijke informatie. Dit betekent uiteraard niet dat er geen doorstroming van wetenschap naar het mariene beleid plaats grijpt bij de overige bevoegde administraties.

Tabel 6. Niet-exhaustieve lijst van instanties die instaan voor de doorstroming van de wetenschap naar het mariene beleid.

NIVEAU	INSTANTIE	TOELICHTING
Internationaal	Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee (IROZ – ICES)	De IROZ is een intergouvernementele organisatie die bestaat uit een internationaal netwerk van mariene wetenschappers die streven naar een duurzaam gebruik van de oceanen. Hierbij wordt getracht de wetenschappelijke kennis van het mariene milieu en de levende rijkdommen te verhogen en deze kennis te gebruiken om de bevoegde autoriteiten te adviseren. Het besluitvormend en beleidsorgaan van de IROZ is de Raad met twee vertegenwoordigers van elk van de 20 lidstaten. Het werk van de Raad wordt uitgevoerd door het Adviserend Comité, het wetenschappelijk Comité en de data- en informatiegroep. De IROZ speelt onder meer een belangrijke rol bij het beleid met betrekking tot de visserij (zie Hoofdstuk 2, thema Visserij).
	Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC) – UNESCO	De IOC is de VN-instantie voor oceaanwetenschap, -observatie, data en informatie uitwisseling met betrekking tot de oceanen en diensten zoals de Tsunami waarschuwingssystemen. IOC promoot internationale samenwerking en coördineert programma's met betrekking tot onderzoek, dienstverlening en capacity building over de oceanen en kustgebieden. Deze kennis wordt aangewend om bij te dragen aan het beheer, de duurzame ontwikkeling en bescherming van het mariene milieu en de beleidsprocessen van de Staten.
	Joint Research Centre (JRC)	Het JRC is het onderzoekscentrum van de Europese Commissie. Het centrum zorgt voor de wetenschappelijke en technologische ondersteuning van het Europese beleid. Specifiek voor de kust en zee richt het JRC zich onder meer op onderzoek naar hernieuwbare mariene energie, klimaatveranderingen, overstromingen, visserij, mariene ecosystemen, etc.
Europees		

NIVEAU	INSTANTIE	TOELICHTING (vervolg)
	Europees Milieuagentschap (EMA – EEA)	Het Europees Milieuagentschap (EMA) is een agentschap van de Europese Unie en heeft als taak betrouwbare, objectieve informatie over het milieu te verstrekken. Hun werk vormt een belangrijke informatiebron voor iedereen die betrokken is bij de ontwikkeling, aanname, invoering en evaluatie van het milieubeleid, alsook voor het grote publiek. Specifiek voor de kust en zee produceert het EMA kustgebonden en mariene indicatoren, kaarten en informatie en bundelt deze beleidsrelevante cijfers in de publicatie <i>The changing faces of Europe's coastal areas (2006)</i>¹⁰⁰²⁸¹. Verder coördineert EMA Eionet, het Europees netwerk voor milieu-informatie en -observatie, dat gegevens over het milieu (incl. het mariene milieu) in Europa verzamelt en als doel heeft een beter milieubeleid te ontwikkelen.
Federaal	Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN)	De Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium (BMM) maakt deel uit van het KBIN en heeft een driedelige taak: Modelleren, Monitoring en Management van het BNZ. De BMM voert de monitoring uit in het kader van specifieke beleidsinstrumenten (bv. OSPAR en de KRMS) en de opvolging van de impact van bepaalde activiteiten op het mariene milieu. De BMM is eveneens betrokken bij de milieueffectenbeoordelingen van activiteiten op het BNZ. Verder vertegenwoordigt de BMM België in diverse intergouvernementele Conventies die handelen over de bescherming van het mariene milieu en werkt de BMM de Belgische standpunten uit die verdedigd moeten worden, alsook de toepassing van de genomen beslissingen. Dit management gebeurt onder het gezag van de minister die het milieubeleid onder zijn bevoegdheid heeft.
Vlaams	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)	Het INBO is het Vlaams onderzoeks- en kenniscentrum voor natuur en het duurzame beheer en gebruik ervan. Het INBO verricht onderzoek en levert kennis aan al wie het beleid voorbereidt, uitvoert of erin geïnteresseerd is. Specifiek voor de kust en zee richt het INBO zich onder meer op onderzoek naar kust- en zeevogels, fauna en flora in de kustzone, het opstellen van een ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust, etc.
	Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO)	Het ILVO verricht onderzoek gericht op duurzame landbouw en visserij in economisch, ecologisch en maatschappelijk perspectief. Gebaseerd op dit onderzoek, bouwt het ILVO fundamentele en toegepaste kennis op die onder meer aangewend wordt voor de verbetering van beleidsinstrumenten als basis van sectorontwikkeling en agrarisch plattelandsbeleid. Specifiek voor de kust en zee richt het ILVO zich onder meer op onderzoek naar visserijbiologie, visserijtechnieken, aquacultuur, biologisch en chemisch milieuonderzoek van het BNZ en producttechnologie van visserijproducten.
	Waterbouwkundig Laboratorium (Watlab)	Het Watlab is een expertisecentrum dat wetenschappelijk onderzoek doet naar de effecten van water in beweging. Het onderzoek wordt gevoerd ter ondersteuning van de Vlaamse overheid en richt zich eveneens op privé instellingen en internationale organisaties. Specifiek voor de kust en zee richt het Watlab zich onder meer op onderzoek naar waterbouwkundige constructies, waterbeheer, nautica, Schelde-estuarium, kustbescherming, maritieme toegangswegen, etc.
	Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)	Het VLIZ is het coördinatie- en informatieplatform voor zeewetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen. Het instituut staat onder meer in voor het aanreiken van wetenschappelijke informatie over de zee, de kust en de getijgebonden systemen aan beleidsverantwoordelijken, op een wijze die bruikbaar is voor beleidsvorming en -ondersteuning op het vlak van mariene aangelegenheden. Het VLIZ informeert het beleid door middel van producten zoals het Compendium voor Kust en Zee, beleidsinformerende nota's en indicatoren voor het beleid (Maelfait et al. 2012²²¹⁰¹⁶, Indicatoren voor het Schelde-estuarium²⁰⁶⁰⁸⁶, etc.).

NIVEAU	INSTANTIE	TOELICHTING (vervolg)
	<i>Agentschap Onroerend Erfgoed</i>	Het agentschap Onroerend Erfgoed inventariseert, onderzoekt en beschermt waardevolle gebouwen, landschappen, archeologische sites en varend erfgoed. Verder ondersteunt het agentschap het onroerend erfgoedbeheer en voert onderzoek uit in functie van beleid en beheer. Specifiek voor de kust en zee richt het agentschap Onroerend Erfgoed zich onder meer op maritieme archeologie, Laatmiddeleeuwse vissersmilieus, varend erfgoed, etc.
	Vlaamse instelling voor technologisch onderzoek (VITO)	VITO is een toonaangevend Europees, onafhankelijk onderzoeks- en adviescentrum, dat duurzame technologieën ontwikkelt op het vlak van energie, leefmilieu, materialen en aardobservatie. De instelling levert onder meer objectief onderzoek, studies en adviezen die de industrie en de overheden in staat stellen hun toekomstbeleid te bepalen. Specifiek voor de kust en zee richt VITO zich onder meer op teledetectie in de kustzone en waterkwaliteitsmetingen.
	Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)	De VMM heeft als missie bij te dragen tot de realisatie van de doelstellingen van het milieubeleid door het voorkomen, beperken en ongedaan maken van schadelijke effecten voor watersystemen, verontreiniging van de atmosfeer en het rapporteren over de toestand van het leefmilieu en tot de realisatie van de doelstellingen van het integraal waterbeleid. De VMM formuleert beleidsvoorstellen, neemt deel aan het internationale milieubeleid en zorgt voor de doorstroming van wetenschappelijk informatie naar het beleid door het opstellen van het Milieurapport Vlaanderen (MIRA). Specifiek voor de kust en zee richt de VMM zich op de waterkwaliteit en bracht het MIRA thema Kust en Zee (<i>Goffin et al. 2007</i> ¹¹⁴²²⁵) uit.
	Vlaamse Havencommissie (VHC)	De Vlaamse Havencommissie (VHC) maakt deel uit van de Sociaal Economische Raad Vlaanderen (<i>SERV</i> , adviesorgaan). De VHC werkt mee aan de voorbereiding van het Vlaamse havenbeleid met adviezen en aanbevelingen. Daarnaast publiceert de VHC informatie en statistieken over het Vlaamse en Europese havenbeleid en brengt studies uit over havengerelateerde problemen (zie Hoofdstuk 2, thema Maritiem transport, scheepvaart en havens).

Er zijn verschillende overlegplatformen die betrokken zijn bij het mariene en het kustgebonden beleid in België en eveneens een rol spelen bij de doorstroming van de wetenschap naar het beleid (tabel 7). Het gaat hier veelal over multilaterale platformen die een mandaat hebben voor het leveren van advies, het inwinnen van (extern geproduceerde) wetenschappelijke kennis/inzichten en onderzoeksresultaten. Bij de meeste overlegplatformen zijn over het algemeen één of meerdere van de hierboven opgelijste instanties betrokken. Deze overlegplatformen kunnen sectorgebonden zijn of een geïntegreerde werking nastreven (tabel 7).

Tabel 7. Niet-exhaustieve lijst van overlegplatformen die een rol spelen bij de doorstroming van de wetenschap naar het beleid.

BEREIK	OVERLEGPLATFORM	VERTEGENWOORDIGING VANUIT HET MARIEN ONDERZOEK	TOELICHTING
Geïntegreerd	<i>Structuur Kustwacht</i>	POD Wetenschapsbeleid (Beheerseenheid Mathematisch Model van de Noordzee (<i>BMM</i>), (<i>KBIN</i>))	De coördinatie en het overleg tussen de federale en Vlaamse gewestelijke diensten met bevoegdheden gerelateerd aan de Noordzee en de provincie West-Vlaanderen (zie <i>samenwerkingsakkoord van 8 juli 2005</i>) vindt plaats in de structuur <i>Kustwacht</i> . De structuur Kustwacht bestaat uit een beleidsorgaan, een overlegorgaan en een secretariaat. Het beleidsorgaan coördineert de samenwerking tussen de verschillende partners en adviseert de bevoegde ministers (artikel 6 van het <i>samenwerkingsakkoord van 8 juli 2005</i>). Het overlegorgaan van de kustwacht onderzoekt dossiers en verzamelt informatie voor het beleidsorgaan (artikel 12 van het <i>samenwerkingsakkoord van 8 juli 2005</i>).

BEREIK	OVERLEGPLATFORM	VERTEGENWOORDIGING VANUIT HET MARIEN ONDERZOEK	TOELICHTING (vervolg)
Geïntegreerd	<i>Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer</i>	Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)	Het Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer is het aanspreekpunt voor geïntegreerd en duurzaam kustzonebeheer in België. Belangrijke uitdagingen hierbij zijn (interbestuurlijke) afstemming en (horizontale) integratie van beleid over de verschillende beleidsthema's. In het kustkompas (<i>Maelfait et al. 2012</i>²²¹⁰¹⁶) dat uitgaat van het Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer wordt wetenschappelijk onderbouwde beleidsrelevante informatie aangeboden.
Geïntegreerd	Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)	In de raad zetelen 4 wetenschappelijke raadgevers	De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) geeft adviezen aan de Belgische federale overheid over het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de uitvoering van internationale verbintenissen van België, zoals <i>Agenda 21</i>, het <i>Klimaatverdrag</i> en het <i>Verdrag inzake biologische diversiteit</i>. De leden van de Raad zijn vertegenwoordigers van diverse maatschappelijke groepen: milieuorganisaties, organisaties voor ontwikkelingssamenwerking, verbruikers-, werknemers- en werkgeversorganisaties, energieproducenten en de wetenschappelijke wereld. Vertegenwoordigers van de federale regering, van de gemeenschappen en gewesten en van milieuraad en sociaal-economische raden zijn leden zonder stemrecht.
Schelde-estuarium	Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie (VNSC)	<i>Werkgroep Onderzoek en Monitoring</i>	De VNSC is opgericht om de samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland te bevorderen op het gebied van beleid en beheer van het Schelde-estuarium. Het VNSC heeft onder meer als doel: het opzetten en begeleiden van gemeenschappelijke fysieke monitoring en gemeenschappelijk wetenschappelijk onderzoek. Hiertoe werd binnen het kader van de VNSC de werkgroep Onderzoek & Monitoring (O&M) opgericht. Een belangrijk project betreft de <i>ScheldeMonitor</i>, een kennis- en informatiesysteem waarin de resultaten van het gemeenschappelijk monitoringsprogramma (MONEOS, <i>Meire & Maris (2008)</i>¹²³³¹⁴) ter beschikking gesteld worden van het beleid en van het wetenschappelijk onderzoek. Om de toestand en de evolutie van het estuarium te evalueren werd een evaluatiemethodiek opgesteld in <i>Holzhauser et al. (2011)</i>²¹³⁰³⁹, die gebruikt wordt om het functioneren van de estuariene Schelde te evalueren (<i>Depreiter et al. 2013</i>²²⁸⁴¹⁰, zie Hoofdstuk 2, thema <i>Schelde-estuarium</i>).
Mariene Ruimtelijke Planning	Raadgevende commissie mariene ruimtelijke planning (KB van 13 november 2012)	POD Wetenschapsbeleid (Beheerseenheid Mathematisch Model van de Noordzee (BMM), (KBIN))	Deze commissie levert een gemotiveerd advies van het voorontwerp van het marien ruimtelijk plan aan de bevoegde minister.
Natuur en Milieu	Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (<i>Minaraad</i>)	De raad telt 4 onafhankelijke deskundigen milieu en milieubeleid	De Minaraad is de strategische adviesraad voor het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie. Vertegenwoordigers uit het maatschappelijke middenveld en onafhankelijke deskundigen treden er in overleg met elkaar over het milieubeleid in de brede zin van het woord. De adviezen en studies die voortkomen uit dit overleg worden bezorgd aan de Vlaamse Regering en aan het Vlaams Parlement.

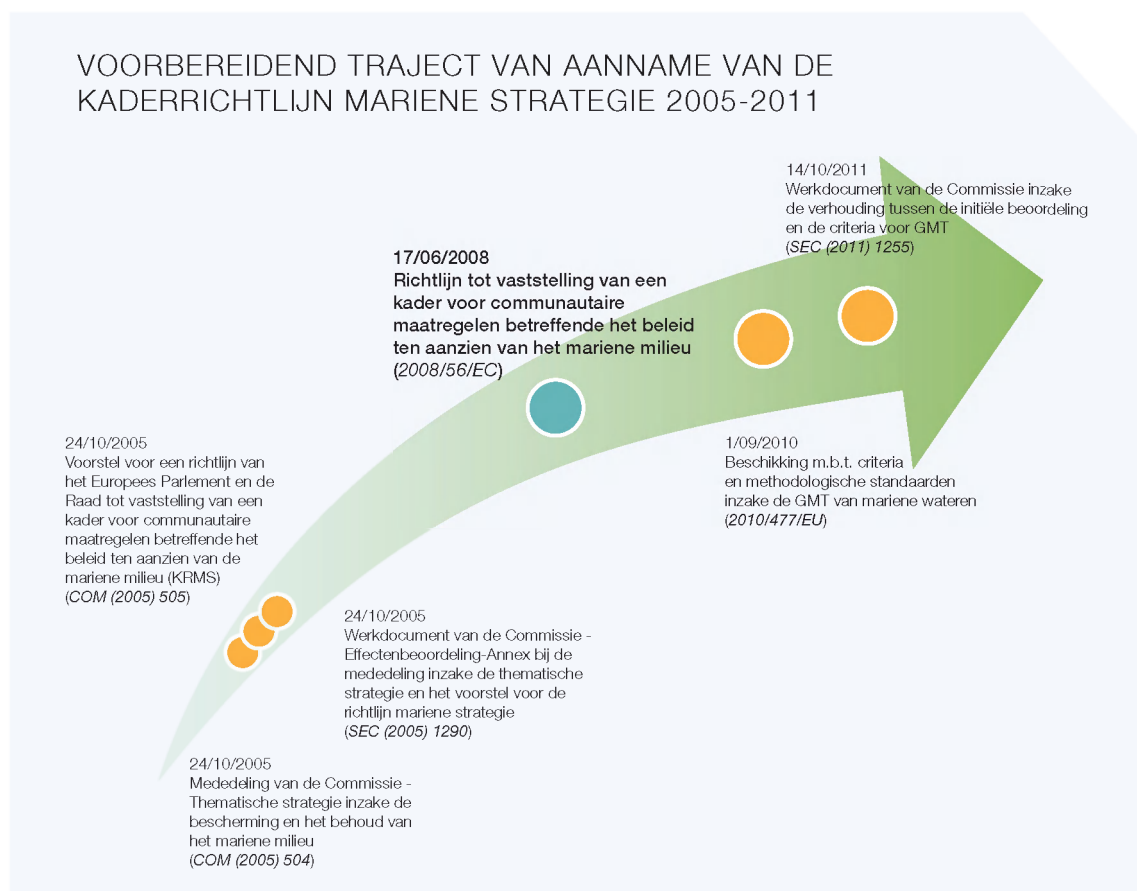
BEREIK	OVERLEGPLATFORM	VERTEGENWOORDIGING VANUIT HET MARIEN ONDERZOEK	TOELICHTING (vervolg)
Landbouw, Visserij en Aquacultuur	Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij (SALV)	Platform voor Landbouwonderzoek	De SALV adviseert de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement over landbouw en visserij in de brede zin van het woord. De adviezen, zoals vastgesteld door de belanghebbenden vertegenwoordigd in de SALV, passen in een gedragen politieke besluitvorming. De raad houdt hierbij rekening met alle ecologische, economische, sociale en maatschappelijke aspecten.
Aquacultuur	<i>Vlaams Aquacultuur Platform</i>	<i>Oplijsting wetenschappelijke partners</i>	In 2012 werd een platform voor aquacultuur opgericht om voldoende draagvlak vanuit beleid, onderzoek en voorlichting te creëren, dat noodzakelijk is om tot meer synergieën te komen binnen het onderzoek en vanuit de overheid duurzame aquacultuur te stimuleren (zie Hoofdstuk 2, thema Aquacultuur).
Zand- en grindwinning	Raadgevende commissie belast met de coördinatie tussen de administraties die betrokken zijn bij het beheer van de exploratie en de exploitatie van het continentaal plat en van de territoriale zee (KB van 12 augustus 2000)	POD Wetenschapsbeleid, Beheerseenheid Mathematisch Model van de Noordzee (BMM) (KBIN)	De commissie heeft volgende opdrachten: • Het coördineren van de onderzoeken van de concessieaanvragen en het formuleren van een advies over deze aanvragen; • Het opvolgen van de verschillende studies die uitgevoerd worden naar de invloed van de zandwinningen op het continentaal plat; • Het onderzoek van het driejaarlijks rapport; • Het adviseren van corrigerende maatregelen indien een negatieve invloed zou worden vastgesteld; • Het formuleren van beleidsvoorbereidende adviezen in verband met alle aspecten die verband houden met de zandwinningen
Veiligheid tegen overstromingen	<i>Vlaamse Baaien</i>	Inhoudelijke werkgroepen Kust, Havens, Eilanden, Westerschelde- monding en Natuur & landschapsinrichting	Binnen het concept van Vlaamse Baaien, waarin de mogelijkheid van eilanden voor onze kust wordt nagegaan, worden 11 deelprojecten in overweging genomen in het onafhankelijk onderzoekstraject dat moet uitwijzen welke van deze concepten en deelprojecten voldoende potentieel hebben om opgenomen te worden in het verdere ontwikkelingstraject. Op basis van het onderzoekswerk wil de Vlaamse overheid komen tot een pakket maatregelen binnen een 'Masterplan Vlaamse Baaien' voor de middellange termijn (tot 2050).

3 Gevalstudie Kaderrichtlijn Marien Strategie

De doorstroming van kennis en informatie ten behoeve van het maritiem beleid in België, verloopt volgens formele procedures (MER/MEB, adviesraden, e.a.), evenals via een gerichte raadpleging van wetenschappelijke expertise. Het EU *Geïntegreerd Maritiem Beleid* (GMB; [COM \(2007\) 575](#)) zet richtsnoeren voor een geïntegreerde benadering waarbij afstemming en integratie van de bestaande wetenschappelijke kennis en informatie in de beleidscyclus ingebed worden. Een recent en sterk voorbeeld van deze integratie is de samenwerking van het mariene onderzoeksveld en de bevoegde overheden bij de voorbereiding van de *Kaderrichtlijn Mariene Strategie* (KRMS; [2008/56/EG](#)) voor de Belgische mariene wateren.

3.1 Kaderrichtlijn Mariene Strategie: situering, doelstelling

De KRMS streeft naar een effectieve bescherming van het mariene milieu in de Europese mariene wateren in 2020. Deze richtlijn is het wettelijk instrument bij uitstek in Europa voor de bescherming van de mariene biodiversiteit, en vormt de milieupijler voor het GMB. Concreet beoogt de KRMS een 'goede milieutoestand' of GMT - GES voor alle zeeën onder de rechtsbevoegdheid van de lidstaten tot 200 zeemijl van de kust tegen 2020. Voor het Europees beleid betekent de GMT de bescherming van mariene soorten en habitats, een halt van het verdere verlies van biodiversiteit door menselijk ingrijpen, en het verzekeren dat de verschillende biologische componenten van het ecosysteem in evenwicht kunnen functioneren ([Belgische Staat 2012](#) ²²⁰²³²). De KRMS omvat aldus een aanvulling op de bestaande richtlijnen voor de instandhouding van het mariene milieu in Europese wateren. De aanname van de KRMS op 17 juni 2008 kwam er na een jarenlange voorbereiding (figuur 14). Na de verplichte omzetting in de nationale wetgeving van de EU lidstaten (uiterlijk 23 juli 2010) vaardigde de Europese Commissie (EC) een set criteria en methodologische standaarden uit voor de omschrijving van de GMT van mariene wateren, zoals beschreven in de Beschikking van 1 september 2010 ([2010/477/EU](#)).

Figuur 14. Voorbereidend traject van aanname van de *Kaderrichtlijn Mariene Strategie* 2005-2011.

Het definiëren van de GMT en de milieudoelen van de *KRMS* is een nationale plicht. De doelstellingen van de *KRMS* worden uitgewerkt voor de vier mariene regio's in Europese wateren: de Baltische Zee, de Noordoost-Atlantische Oceaan, de Middellandse Zee en de Zwarte Zee. Deze regio's zijn afgebakend op basis van gemeenschappelijke geografische en milieucriteria. Een afstemming op niveau van regionale zeeën is noodzakelijk voor een gemeenschappelijke evaluatie en voor de opmaak van doelmatige maatregelen. Voor de afstemming, uitvoering en opvolging van de doelstellingen steunt de *KRMS* op de bestaande samenwerkingsstructuren in de context van de [Regionale Zeeverdragen](#). Voor de Noordzee is dit het *Verdrag ter Bescherming van het Mariene Milieu van de Noordoost-Atlantische Oceaan* (*OSPAR* 1992; zie *Internationale verdragen – Regionale conventies en overeenkomsten*) waarvan de EU ook lid is. Artikel 6 van de *KRMS* verwijst bovendien specifiek naar de samenwerking met buurlanden die buiten de EU bevoegdheden hebben in diezelfde regionale zeeën.

Het BNZ omvat een zeer beperkt deel van de Noordzee en grenst aan de mariene wateren van drie buurlanden. Een sterke internationale en grensoverschrijdende samenwerking in het marien onderzoek is bijgevolg een noodzakelijke voorwaarde voor het behalen van bepaalde van de vooropgestelde milieudoelen. België heeft zich, volgens de voorschriften van de *KRMS*, samen met andere EU lidstaten in het tijdspad tot 2020 verbonden tot het uitvoeren van de acties vermeld in tabel 8.

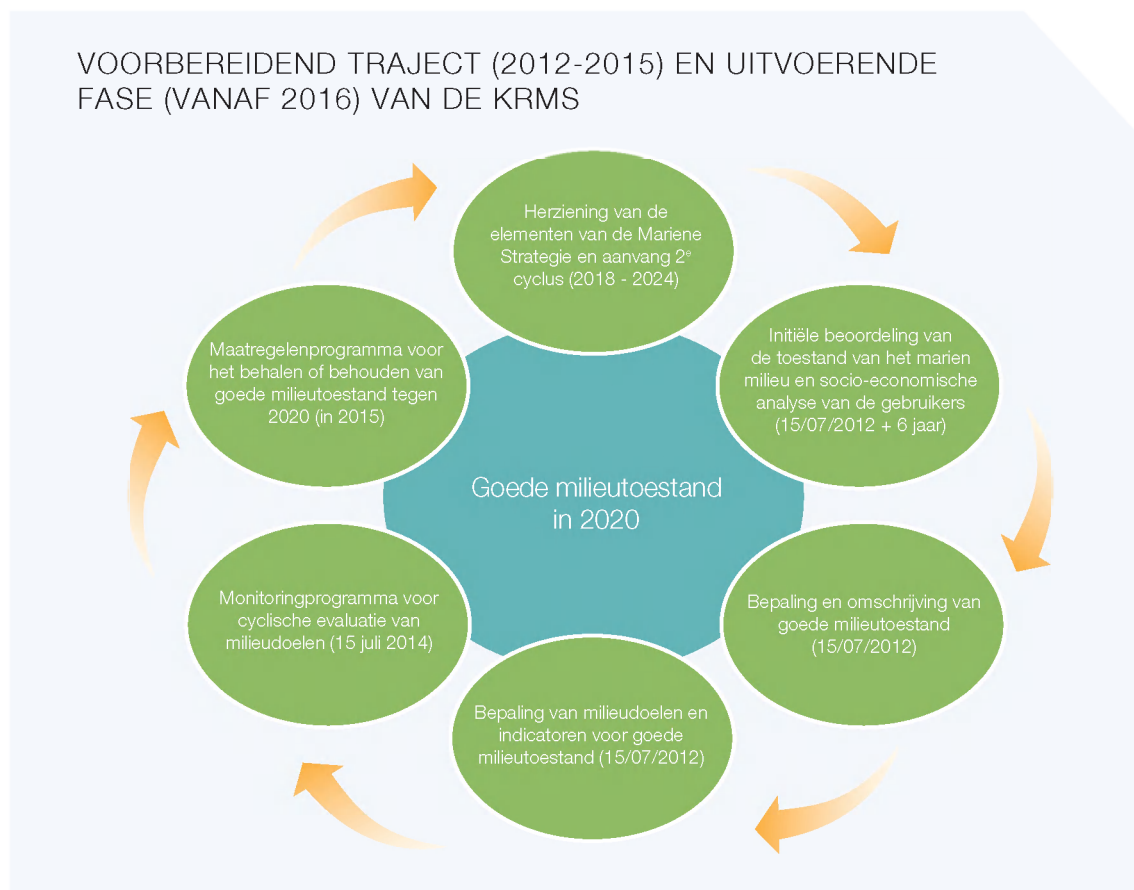
Tabel 8. Tijdspad voor de voorbereidende fase (tot 2015) en uitvoerende fase (vanaf 2016) van de *KRMS*.

TIJDSTIP	ACTIES
juli 2012	Initiële beoordeling voor de Belgische mariene wateren volgens Art. 8 (lid 1a & 1b) van de <i>KRMS</i> (<i>Belgische Staat 2012</i> ²²⁰²³⁰). Deze beoordeling omvat ook een socio-economische analyse van het gebruik van de Belgische mariene wateren en de aan de aantasting van het mariene milieu verbonden kosten, in navolging van Art. 8 (lid 1c) van de <i>KRMS</i> (<i>Belgische Staat 2012</i> ²²⁰²³¹).
	Omschrijving van GMT en vaststelling van Milieudoelen en bijhorende indicatoren voor de Belgische mariene wateren, volgens de bepalingen in Art. 9 & 10 (<i>Belgische Staat 2012</i> ²²⁰²³²).
juli 2014	Opstellen van een monitoringsprogramma om de evolutie van de gezondheidstoestand van het marien milieu te meten.
juli 2015	Opstellen van het maatregelenprogramma teneinde een GMT te herstellen of te behouden.
juli 2018 (2024, 2030, etc.)	6-jaarlijkse herziening van de vorige evaluatie in functie van de resultaten van het monitoringsprogramma.
juli 2020 (en verder)	Bereiken van een GMT.

In navolging van de omzetting van de *KRMS* in nationale wetgeving (*KB van 23 juni 2010*) heeft België voor het BNZ een *initiële beoordeling van de staat van het mariene milieu (2012)* ²²⁰²³⁰, inclusief een *socio-economische analyse van de gebruikers van het BNZ (2012)* ²²⁰²³¹ opgesteld. De *Omschrijving van de GMT en de vaststelling van milieudoelen* ²²⁰²³² in het BNZ leunt zo sterk als mogelijk aan bij de beschikking met betrekking tot de gemeenschappelijke criteria en methodologische standaarden (*2010/477/EU*).

De GMT en de milieudoelen voor het BNZ worden gedefinieerd op basis van de elf kwalitatief beschrijvende elementen of descriptoren (D) uit Bijlage I van de richtlijn. De lijst in Bijlage I vormt een combinatie van descriptoren die verwijzen naar de toestand van het mariene milieu (biodiversiteit (D1), voedselketens (D4), integriteit van de zeebodem (D6) en de gedeeltelijke commerciële visbestanden (D3)), evenals de beschrijvende elementen die verwijzen naar de belangrijkste of meest relevante antropogene druk (niet-inheemse soorten (D2), gedeeltelijke visserij (D3), eutrofiëring (D5), fysieke beschadiging (D6 en D7), verontreinigende stoffen (D8 en D9), zwerfvuil op zee (D10) en energie met inbegrip van onderwatergeluid (D11)) (*Belgische Staat 2012*) ²²⁰²³². Op basis van de omschrijving van de GMT en de milieudoelen stelt de BMM (KBIN) tegen juli 2014 een monitoringsprogramma op dat het mogelijk moet maken de evolutie van de gezondheidstoestand van het milieu te meten. Vervolgens staat de Dienst Marien Milieu (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu) in voor de coördinatie voor de ontwikkeling van een maatregelenprogramma tegen juli 2015. Na de eerste initiële beoordeling wordt de milieutoestand opnieuw opgemeten in 2018 (figuur 15). In elke beleidscyclus (2018, 2024, en verder) van de *KRMS* zijn ook evaluatiemomenten ingelast voor de herziening van de bepaling van GMT, de milieudoelen en indicatoren, en het maatregelenprogramma (*DG Leefmilieu 2012* ²¹⁶⁷⁷⁹).

De GMT en de milieudoelen dienen als referentiekader en objectieve criteria voor het onderbouwen van de MER en MEB procedures, de toekenningsvoorwaarden van machtigingen, het opstellen van beheersplannen, de definitie van compenserende en/of mitigerende maatregelen, en de procedures in mariene ruimtelijke planning in het BNZ.

Figuur 15. Voorbereidend traject (2012-2015) en uitvoerende fase (vanaf 2016) van de KRMS.

3.2 Relatie van de KRMS met andere relevante wetgeving en instrumenten voor het mariene milieu

De *KRMS* omvat een aanvulling op de bestaande regelgeving voor de instandhouding van het mariene milieu in België (zie Hoofdstuk 2, thema **Natuur en milieu**; zie **relevante beleidsinstrumenten en instanties**), waarvan de belangrijkste:

- De *Wet Marien Milieu (MMM-wet)* beoogt het behoud van de eigen aard, de biodiversiteit en het ongeschonden karakter van het mariene milieu door middel van maatregelen tot bescherming ervan en door middel van maatregelen tot herstel van schade en milieuverstoring. De wet regelt sinds 20 juli 2012 bovendien de organisatie en procedure van de mariene ruimtelijke planning en vermeldt tevens de activiteiten die onderworpen zijn aan een voorafgaande vergunning of machtiging verleend door de minister. MRP wordt beschouwd als een cruciaal instrument voor het behalen van de milieudoelen in de mariene wateren.
- De *Vogelrichtlijn (2009/147/EG)* met de afbakening van 3 Speciale Beschermingszones SBZ en de *Habitatrichtlijn (1992/43/EEG)* (SBZ Vlaamse Banken) vormen samen een netwerk van 4 *Natura 2000-netwerk* gebieden op het BNZ waar een gunstige staat van instandhouding moet bereikt worden voor de soorten en habitats gedefinieerd in de annexen van de *Habitatrichtlijn* (zie Hoofdstuk 2, thema **Natuur en milieu**).
- De *Kaderwet Water (2000/60/EG)*, van toepassing op de kustwateren die zich op minder dan één zeemijl (1.852 meter) van de kust bevinden, bepaalt dat alle Europese 'natuurlijke' oppervlaktewateren in 2015 minimaal in een goede ecologische (GET) en een goede chemische (GCT) toestand (tot 12 zeemijl) moeten verkeren.
- Anderzijds heeft de *KRMS* ook een rechtstreekse invloed op het herziene *Gemeenschappelijk Visserijbeleid*

(GVB; [Verordening 2371/2002](#); [COM \(2011\) 417](#)) waarbij rekening dient gehouden met de milieueffecten van de visserij in afstemming met de doelstellingen van de *KRMS*.

- Internationale Conventies en verdragen ([Ramsar-Convention](#), [OSPAR-Verdrag](#), [IMO](#), etc.) en nationale wetgeving treffen maatregelen voor de beperking van de impact vanuit landzijde op de mariene omgeving.

In die zones waar specifieke regelgeving en beschermingsmaatregelen van kracht zijn, is de integratie en afstemming noodzakelijk voor de concrete implementatie van de doelstellingen van de *KRMS*. MRP is hiervoor een krachtig instrument.

3.3 De *KRMS* in de praktijk

In het voorbereidend traject organiseerde de [Dienst Marien Milieu](#) (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu) als bevoegde overheid voor coördinatie en implementatie van de *KRMS*, in september en december 2011 een consultatie van betrokkenen, beleidsmakers, wetenschappers en het onderzoeksveld. De Dienst Marien Milieu steunt hierbij op overleg met alle bevoegde federale departementen en de gewesten, voornamelijk binnen de context van de Stuurgroep 'Noordzee en Oceanen' van het Coördinatiecomité voor het Internationaal Milieubeleid ([CCIM](#)) van het DG Leefmilieu. De initiële beoordeling en de socio-economische analyse kwamen tot stand dankzij een samenwerking met bevoegde overheidsdiensten, privésectoren en andere betrokkenen ([Belgische Staat 2012](#) ²²⁸⁷⁰⁷). De resultaten werden finaal overgemaakt aan de permanente vertegenwoordiging bij de EC in juli 2012 na een publieke raadpleging (april – mei 2012).

Voor de omschrijving van de GMT en de vaststelling van milieudoelen en bijhorende indicatoren voor het BNZ werkten beleid en onderzoek intensief samen. De samenwerking gebeurde in het bijzonder rond de beschrijvende elementen biodiversiteit (D1), voedselketens (D4) en integriteit van de zeebodem (D6) tijdens werkvergaderingen in januari 2012, en werd aangevuld met een gerichte raadpleging voor commerciële visserij (D3). Op die manier werden de huidige wetenschappelijke kennis en de resultaten uit het marien onderzoek actief betrokken bij de beleidsvoorbereiding en -ondersteuning.

Voor elk beschrijvend element (tabel 9) werd het nut van de 29 onderliggende criteria en de 56 indicatoren uit Beschikking ([2010/477/EU](#)) geëvalueerd. In de eerste versie (2012) zijn de Belgische GMT en milieudoelen bepaald op niveau van het BNZ, met uitzondering van beschrijvend element 3 (commercieel geëxploiteerde soorten vis en schaal- en schelpdieren) dat op regionaal vlak wordt geëvalueerd. Omwille van de overlap en de sterke relaties tussen de beschrijvende elementen D1, D4 en D6, werd besloten deze samen te behandelen in de methodiek.

Uit de consultatiefase werd onder meer geconcludeerd:

- De huidige wetenschappelijke kennis en inzichten zijn veelal beperkt door een gebrek aan data. Bijkomende inspanningen moeten geleverd worden om data te verzamelen en beschikbaar te stellen, met als doel een nauwkeurigere inschatting van de toestand van het marien milieu mogelijk te maken. Deze inspanningen maken in de volgende beheerscyclus een verdere precisie mogelijk bij de socio-economische analyse en bij de schatting van de aan de aantasting van het mariene milieu verbonden kosten.
- De wisselwerking tussen beleid en wetenschap is nodig voor een effectieve en geïntegreerde benadering bij het behalen van een GMT en de vastgestelde milieudoelen. Deze wisselwerking wordt geoptimaliseerd in een sfeer van openheid en vertrouwen. Aspecten die deze wisselwerking stimuleren zijn o.a. openbaarheid van bestuur, transparantie in het procesverloop en de communicatie, wetenschappelijke onderbouwing van beleidskeuzes, verantwoordelijkheid in de wetenschappelijke argumentatie, duidelijke communicatie met betrekking tot onzekerheidsmarges in de wetenschappelijke informatie. De geïntegreerde benadering die door de *KRMS* opgelegd wordt, kan leiden tot een optimalisering van de interactie tussen beleidsdomeinen die tot voor kort eerder los van elkaar evolueerden (bv. marien milieubeleid). De onderzoeksvragen en kennishiaten vanuit het beleid sturen ook nieuw of gericht marien onderzoek aan door bv. als criteria gebruikt te worden bij de onderzoeksfinanciering van de federale overheid [BELSPO](#).
- Er is nood aan een gestructureerd monitoringsprogramma dat opgesteld wordt in functie van de milieudoelen, waarbij de bestaande programma's (incl. in functie van Europese rapportageverplichtingen) optimaal op elkaar moeten afgestemd worden in ruimte en tijd.

Het vastleggen van de GMT en milieudoelen gebeurt bij deze eerste cyclus op basis van bestaande kennis en binnen de beperkingen die opgelegd worden door de kosten die gepaard gaan met systematische monitoring en evaluatie.

Tabel 9. Onderzoek ter ondersteuning van de KRIMS (GMT, milieudoelen en indicatoren) voor het BNZ: een selectie van bestaande monitoring, relevante data- en informatiebronnen, en kennishiaten.

DESCRIPTOR	HUIDIGE MONITORING (MILIEUDOELLEN)	DATA EN INFORMATIEBRONNEN	GEÏDENTIFICEERDE KENNISHIATEN VOOR DE KRIMS
1, 4. Biodiversiteit en mariene voedselketens	Pelagisch milieu (KRW)	Benthos: het bodemleven wordt sinds 1970 intensief onderzocht: bv. <i>Catijisse & Vincx 2001</i> ¹³⁰⁹³ , <i>Degraer et al. 2003</i> ⁵³⁰⁶³ , <i>Van Hoey et al. 2004</i> ⁵³⁸²⁹ , <i>Degraer et al. 2006</i> ¹⁰⁰⁷⁶⁰ , <i>Degraer et al. 2010</i> ²²¹²⁵ , <i>TROPHOS project (TROPHOS project BELSPO)</i> , <i>WESTBANKS project (WESTBANKS project BELSPO)</i> , <i>Derous et al. 2007</i> ¹¹⁴³¹⁵ , <i>(BW)zee project</i> , <i>BELSPO</i> , <i>Vanaverbeke & Vincx 2008</i> ¹²⁰²³⁶ , <i>Braeckman et al. 2010</i> ¹⁴³⁵⁹⁰ , <i>Belgian Register of Marine Species (BeRIMS)</i> , <i>Vandeputte et al. 2010</i> ¹⁸⁹³⁸⁸ , <i>Zinzen & Massin 2010</i> ¹⁸⁷⁵⁴¹ , <i>Braeckman 2011</i> ²⁰⁴⁶⁸⁵ , <i>Degraer et al. 2012</i> ²¹⁸⁶⁷⁰	Angiospermen en algen: onvoldoende informatie Pelagiaal: geen monitoring, onvoldoende informatie
	Zeevogels (OSPAR EcoQO, ESAS-INBO, EU-Habitatrichtlijn)	<i>Fytoplankton</i> : <i>Rousseau et al. 2002</i> ³²⁰⁷⁰ , <i>Daro et al. 2006</i> ¹²⁷¹²¹ , <i>Denayer et al. 2010</i> ²⁰³¹²² , <i>Lancelot et al. 2009</i> ²¹¹⁹⁴⁹ , <i>Muylaert et al. 2006</i> ⁹⁰¹⁸²	
	Zeezoogdieren (OSPAR EcoQO, ASCOBANS)	<i>Pelagiaal</i> : <i>De Blauwe 2003</i> ⁵⁵⁹⁸² , <i>Van Hoey et al. 2004</i> ⁵³⁸²⁹ , <i>De Backer et al. 2010</i> ²⁰⁶⁶⁸⁴ , <i>Van Ginderdeuren et al. 2012a</i> ²¹⁵⁷⁸² , <i>Van Ginderdeuren et al. 2012b</i> ²¹⁵⁷⁷⁹ , <i>Van Ginderdeuren 2013</i> ²²⁶³⁴¹	
		<i>Zeevogels</i> : <i>Seys 2001</i> ²⁰⁰⁰⁰¹ , <i>Stienen & Kuijken 2003</i> ⁵⁷⁸²⁰ , <i>Haelters et al. 2004</i> ⁶⁸⁴¹⁴ , <i>Stienen et al. 2007</i> ¹¹¹⁹⁰⁶ , <i>Degraer et al. 2010</i> ²²¹²³⁵ , <i>Vanermen et al. 2012</i> ²¹⁸⁸³¹ , <i>overzicht in Goffin et al. 2007</i> ¹¹⁴²²⁵	
		<i>Zeezoogdieren</i> : <i>Degraer et al. 2010</i> ²²¹²²⁵ , <i>Haelters et al. 2011</i> ²¹⁰⁰⁶⁸	
6. Integriteit van de Zeebodem	Zie ook 1,4	<i>Fonteyne 2000a</i> ⁹⁹⁸³⁴ , <i>Fonteyne 2000b</i> ⁵³⁹⁸² , <i>Lanckneus et al. 2001</i> ²⁴⁸⁴⁵ , <i>(BUDGET project BELSPO)</i> , <i>Le Bot et al. 2003</i> ⁴¹⁸⁰⁵ , <i>(BELSPO)</i> , <i>Van Hoey et al. 2004</i> ⁵³⁸²⁹ , <i>Verfaillie et al. 2006</i> ¹⁰⁷²⁵⁶ , <i>Van Lancker et al. 2007</i> ¹²⁶³⁵⁰ , <i>MAPEBASSE project BELSPO</i> , <i>Houziaux et al. 2007</i> ¹²²⁶⁵⁹ , <i>Houziaux et al. 2008</i> ¹⁴⁰⁷⁵⁶ , <i>(Project BELSPO)</i> , <i>Du Four & Van Lancker 2008</i> ²¹⁰⁹⁰⁴ , <i>Polet et al. 2008</i> ¹²⁷⁵⁵⁵ , <i>Rabaut et al. 2008</i> ¹¹⁷⁴⁵² , <i>Depestele et al. 2008</i> ¹²²⁶⁸⁷ , <i>Verfaillie et al. 2009</i> ¹³¹⁸³⁷ , <i>Degraer et al. 2009</i> ¹⁴³³⁶³ , <i>Mathys 2010</i> ¹⁴⁴⁶⁰¹ , <i>Polet et al. 2010</i> ²⁰⁰⁴⁴⁴ , <i>De Backer et al. 2011</i> ²⁰⁴⁰⁶⁷ , <i>Degrendele et al. 2010</i> ²⁰⁶⁵⁹⁶ , <i>Fettweis et al. 2011</i> ²⁰⁰⁵⁹⁵ , <i>De Backer et al. 2011</i> ²¹⁴¹¹⁸ , <i>Braeckman 2011</i> ²⁰⁴⁶⁸⁵ , <i>Degraer et al. 2011</i> ²²³³⁵² , <i>Vanaverbeke et al. 2011</i> ²¹¹¹¹⁸ , <i>Houziaux et al. 2012</i> ²¹⁴³⁰³ , <i>(WAKO-if project BELSPO)</i> , <i>Van Lancker et al. 2012</i> ²¹⁶⁷⁵⁴ , <i>Depestele et al. 2012</i> ²¹⁴³⁰³ , <i>(WAKO-if project BELSPO)</i> , <i>Van Lancker et al. 2012</i> ²¹³⁰⁸⁴ , <i>(QUEST-4D project BELSPO)</i> , <i>Janssens et al. 2013</i> ²²⁷²¹⁰ , <i>MERS voor Offshore Windturbineparken op zee (website BIMM)</i> : <i>200603</i> , <i>227309</i> , <i>227510</i> , <i>226764</i> , <i>226506</i> , <i>De Wachter & Volckaert 2005</i> ⁷⁸²⁸⁵ , <i>GAUFRE project BELSPO</i> , <i>Van den Eynde et al. 2010</i> ¹⁹³⁷⁴³ , <i>Verhaeghe et al. 2011</i> ²⁰⁰¹⁸⁶ , <i>Degraer & Brabant 2009</i> ¹⁴²⁹⁰³ , <i>Degraer et al. 2010</i> ¹⁹³¹⁰⁴ , <i>Degraer et al. 2011</i> ²⁰⁷²⁵⁷	Voortgezet onderzoek naar milieudoelen m.b.t. intensiteit van zandextractie en baggerintensiteit, en bodembeterende visserij-technieken
2. Niet-inheemse soorten		<i>Invasive Species Environmental Impact Assessment (ISEIA) Bransart 2009</i> ²²⁵⁶⁴⁶ , <i>Belgische rapportage aan de IROZ/IOC/IMO Working Group on Ballast and Other Ship Vectors (WBG/SV)</i> en de Working Group on Introduction and Transfers of Marine Organisms (WG/IMO). Overzicht van de niet-inheemse soorten in het BNZ <i>Kerckhof et al. 2007</i> ¹¹⁴⁵⁰⁵ en de lijst van het 'VLJZ alien species consortium', <i>Vandeputte et al. 2012</i> ²¹⁷⁷³⁶ , <i>Van Ginderdeuren et al. 2012</i> ²¹⁵⁷⁸²	Evaluatie van impact van invasieve soorten op het mariene milieu in het BNZ Uitbreiding naar planktonische soorten en fauna en flora >1mm

3. Commerciële visbestanden	ILVO	ICES bestandsopnames (www.ices.dk), naar soort en naar gebied	Voortgezet onderzoek naar vaststelling milieudoel MDO voor gemengde vissersrij
	Dataverzamelingsprogramma's ten behoeve van het GVB (ILVO)	<i>Operationeel Programma in uitvoering van het Nationaal Strategisch Plan voor de Belgische visserijsector 2007-2013</i> ¹⁸⁰¹³⁶ , <i>Polet et al. 2008</i> ¹²⁷⁵²⁵ , <i>Depestele et al. 2008</i> ¹²⁷⁶³⁷ , <i>Vandendriessche et al. 2008</i> ¹²⁶⁷³² , <i>Polet et al. 2010</i> ²⁰⁰⁴⁴¹ , <i>Polet & Depestele 2010</i> ²⁰⁰⁴⁶⁷ , <i>Depestele et al. 2011</i> ²⁰⁰⁴⁰¹ , <i>Depestele et al. 2012</i> ²¹⁴³⁰³ (<i>WAKO-II project BELSPO</i>), <i>Verschuieren et al. 2012</i> ²²⁵³⁵⁵ .	Voortgezet onderzoek naar vaststelling MDO voor soorten waarvoor geen of onvoldoende data beschikbaar is
	ICES visbestand evaluaties	Historische referenties in <i>Lescrauwaet et al. 2013</i> ²²⁸⁴⁶¹ , <i>Gilson 1921</i> ²⁷²⁸⁶ , <i>Poll 1947</i> ³²⁵⁵	Omvang en impact van recreatieve visserij op het BNZ
5. Eutrofiëring	OSPAR, KRW	OSPAR rapportage eutrofiëring, <i>Borgers en Gypens 2010</i> ²¹¹¹⁹⁰	Voortgezet onderzoek naar passende indicatoren
7. Hydrografische eigenschappen	Meetnet Vlaamse Banken (Vlaamse Hydrografie-MD&K)	<i>Fettweis & Van den Eynde 2003</i> ⁴⁰⁷⁸⁷ , <i>De Moor 2006</i> ⁸⁹¹²³ , <i>Fettweis et al. 2007</i> ¹¹⁵⁴⁰¹ (<i>MOCHA project BELSPO</i>), <i>Ruddick & Lacroix 2006</i> ¹²⁷⁷²³ , <i>Fettweis et al. 2010</i> ²⁰³⁸⁰⁶ , <i>Van Lancker et al. 2012</i> ²¹⁸³¹⁸ (<i>QUEST4D project BELSPO</i>), <i>Baeye 2012</i> ²¹⁵¹²⁴ , <i>website Meetnet Vlaamse Banken</i> : Meetgegevens hydro-meteo (getij, stromingen, golven, wind, etc.) in het BNZ, <i>Website van de Operationele Directie Natuurlijk Milieu (KBIN)</i> : Operationele modellen van hydro-meteo gegevens, <i>Lacroix et al. 2004</i> ⁶⁵⁵²⁹ , <i>Gypens et al. 2011</i> ²¹¹⁴⁸⁰ , <i>AMORE (AMORE project BELSPO)</i> , <i>AMORE II (AMORE II project BELSPO)</i> en <i>AMORE III (AMORE III project fase 1 en fase 2 BELSPO project)</i> , <i>Van den Eynde et al. 2011</i> ²¹²⁴²¹	Voortgezet onderzoek naar passende indicatoren
8. Verontreiniging	OSPAR monitoring Monitoring voor KRW (PCBs, PAHs, zware metalen, TBT-effecten, DDT, HCB, PBDEs, etc.) Monitoring voor Bonn-Verdrag (BMM)	Gebruik van bestaande thresholds uit EU wetgeving OSPAR rapportage <i>Francken & Ruddick 2007</i> ¹⁰⁸⁸⁹³ en <i>Francken & Hafez 2009</i> ¹⁴²⁵⁴³ <i>Missiaen & Henriet 2010</i> ¹⁹⁰⁰⁵¹ , <i>overzicht in Goffin et al. 2007</i> ¹¹⁴²²⁵	Organismen voor biota tests General toxicity tests (ILVO) zijn in ontwikkeling Grenswaarden definiëren voor acute toxiciteit
9. Verontreinigende stoffen in zeevruchten	Geen nieuwe indicatoren, gebruik van bestaande levels en regelgeving.	Overzicht in <i>Goffin et al. 2007</i> ¹¹⁴²²⁵	
10. Zwerfvuil op zee	OSPAR EcoQO voor Noordse stormvogels OSPAR Beach Litter Monitoring in mariene milieus (2010)	<i>OSPAR 2007</i> ¹²³⁸⁹⁵ , <i>OSPAR 2010</i> ¹⁹⁸⁸¹⁷ , <i>As-MADE project BELSPO</i> , <i>Van Franeker et al. 2011</i> ²⁰²⁴⁹⁹ , <i>Claessens et al. 2011</i> ²²⁵⁴⁶³ , <i>Claessens et al. 2013</i> ²²⁵⁸⁹⁶ , <i>Van Cauwenbergh et al. 2013</i> ²²⁶³⁴¹ , <i>Fishing for Litter, Waste-free Ocean</i>	Voortgezet onderzoek naar de impact van microplastics in mariene organismen en voor volksgezondheid Nood aan langetijdsreeksen
11. Energie, waaronder onderwater geluid		<i>Haelters et al. 2009</i> ¹⁴²⁹⁹⁵ , <i>Norro et al. 2010</i> ¹⁸⁴⁷⁴⁴ , <i>Norro et al. 2011</i> ²⁰⁷²⁷¹ , <i>Verhaeghe et al. 2011</i> ²⁰⁶¹⁸⁶ , <i>Haelters et al. 2012</i> ²¹⁰⁶³³ , <i>Norro et al. 2012</i> ²¹⁶⁶³⁴ , <i>Debussche et al. 2013</i> ²²²⁸²⁹	Geluidsnormen voor GMT op het BNZ Bepaling van de locale van 2 onafhankelijke meetstations Ontwikkeling van propagatie-model vanaf evaluatie 2018.

Op de daarvoor voorziene tijdstippen in de zesjarige beheerscyclus herziert België de geschiktheid en effectiviteit van de manier waarop de GMT, de milieudoelen en de indicatoren, en het maatregelenprogramma bepaald werden. Nieuwe wetenschappelijke kennis, inzichten en infrastructuur en de mogelijke invoering van nieuwe normen en standaarden op nationaal en internationaal niveau, worden hierbij in rekening gebracht.

De volgende evaluatie van de milieutoestand gebeurt in 2018 en vormt meteen de basis voor de herziening van de evaluatiemethodiek. De samenwerking tussen beleid en onderzoek voor de realisatie van deze doelstellingen omvat een wisselwerking en dialoog. Deze 'science-policy interface' fungeert als aansturende factor voor het identificeren van indicatoren, grenswaarden en kennishiaten ten behoeve van de *KRMS* (tabel 9). Het 'nieuw' onderzoek dat voortvloeit uit deze 'onderzoek-beleid' dialoog heeft veelal een sterk maatschappelijke en toegepaste waarde die verder bouwt op de resultaten van het fundamenteel onderzoek.

